

Študent

31. III. 1922
 LETNIK XXVI
 ŠTEVILKA 10

26. 1977 n. 10

STEVKA I
LITVAKOVA
JUN 3 1977

Tribuna

in informacije

POROČILO S SEMINARJA UK ZSMS

TEDEN MLADINE NA FSPN

Univerzitetna konferenca ZSMS je pripravila od 11. do 13. marca v Izoli seminar za člane predsedstva, delegate osnovnih organizacij in družbenih organizacij ter društev UK ZSMS.

Najprej smo poslušali predavanje tov. Rudija Kyovskega: Zakon o združenem delu in aplikacija na Univerzi. Tov. Kyovski je najprej podal osnovne značilnosti našega samoupravnega socializma in Zakona o združenem delu. Nakazal je problem, pred katerim stojimo danes, in ta je, ali se bomo odločili za usmerjeni študij, ali pa za enovit in v kakšnem razmerju bosta. Obenem je potrebno fakultetam dati bolj znanstveno raziskovalni pomen, urediti zmešnjavo, ki je ponekod nastala v njihovi notranji organiziranosti itd. Drugi problem, ki ga je nakazal, je še vedno nezadovoljivo rešen status študenta. Študent ni delavec, sodeluje pa pri fakultetni samoupravi. Kako se bo to vprašanje rešilo, ali z večjo udeležbo študentov ob delu, z izmenjavo študija in dela, ali kako drugače? ZZD je vsekakor nov, mogoče posreden prispevek k reformi visokega šolstva. Še vedno pa ta ne bo izvajana in izvedena, če študenti ne bomo v njej tvorno in aktivno sodelovali.

Naslednje predavanje Mihe Gošnika je bilo namenjeno problemom, ki so se pojavljali pri pripravljavanju novih visokošolskih statutov. V referatu je tov. Gošnik dobro vrsto vzrokov in pobud, ki se na VTOZD pojavljajo, ki pa niso v skladu z Zakonom o visokem šolstvu ter z drugimi družbenopolitičnimi akti. V razpravi pa je na žalost na zanimiva vprašanja študentov odgovarjal premalo konkretno.

Drugi dan smo seminarsko delo nadaljevali po skupinah; delegati osnovnih organizacij in člani predsedstva so se razdelili v štiri skupine, peto skupino pa so sestavljali delegati družbenih organizacij in društev. Prve štiri skupine so razpravljale o obletnicah, ki jih bomo praznovali (40-letnice KPJ, teden mladih na FSPN, pripravili bodo svobodne katedre, na vseh OO ZSMS pa bodo pripravili vse v zvezi s sprejemom Titove štafete, ter akcijo „Dnevi Mladine“, ki že drugo leto poteka v organizaciji OK ZSMS, COP-a pri RK ZSMS in uredništva revije Mladina). Pogovarjali so se o uresničevanju vsebine visokošolskega zakona. Razpravljali so tudi o informativni dejavnosti, kjer se je izkazalo, da še vedno niso izkoriščene in upoštevane vse oblike in možnosti informiranja študentov. Pereč problem je tudi nepovezanost OO ZSMS s predsedstvom UK ZSMS. Peto skupino pa so sestavljali delegati naslednjih družbenih organizacij in društev: APZ Tone Tomšič, AFS France Marolt, FORUM, Radio Študent, Tribuna. Na žalost ni bilo prisotnih predstavnikov drugih DO—D! Skupina se je lotila le nekaterih problemov v zvezi z obštudijsko dejavnostjo (namen na Univerzi, množičnost-razvijanje kreativnosti, prostorske, finančne in kadrovske možnosti...). Drugo področje, ki smo se ga lotili je informiranje. Ugotovili smo, da društva sama premalo storijo za obveščanje študentov o svojih akcijah. Predlagali smo, da se po vsaki konkretni akciji pripravi javna tribuna. Tribuna pa je na seminarju poskušala vzpostaviti sodelovanje s posameznimi OO in DO—D, kar naj bi pripomoglo približati študentom Tribuno, ki je list študentov, za študente. Govorili pa smo tudi o nujnosti kulturne izmenjave med delavsko in študentsko mladino.

Seminar bi lahko ocenili kot uspešen. Udeleženci seminarja so opozorili na pereče probleme, s katerimi se študentje srečujemo pri študiju in tudi pri odštudijskih dejavnostih. Mnogo je še pomankljivosti, kako pa jih bomo rešili, bo pokazala prihodnost, ki jo krojimo sami!

J. K. V. B.

Osnovna organizacija Zveze socialistične mladine na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo prireja teden ZSMS. V dneh od 4. pa do 8. aprila bodo na Fakulteti različne kulturnoumetniške prireditve, okrogle mize, športna tekmovanja itd. Okvirni program prireditev je sledeč:

— *ponedeljek, 4. IV.* Popoldne otvoritev tedna mladih, pogovor z udeleženci ustanovnega kongresa KP Slovenije (Čebine 1937). Po pogovoru sledi odprtitev likovne razstave mladih ustvarjalcev na FSPN. Zvečer bo nastopil Študentski oktet.

— *torek, 5. IV.* Popoldne bo okrogla miza, posvečena reformi univerze. Večer je posvečen študentom AGRFT.

— *sreda, 6. IV.* Popoldne bo okrogla miza, na kateri bodo sodelovali predstavniki politoloških fakultet iz Zagreba, Beograda in Sarajeva. Posvečena bo spoznavanju delovanja politoloških fakultet in izvajanju reforme na njih. Zvečer bo verjetno nastopil Tomaž Domicelj, sledil pa bo pogovor z njim.

— *četrtek, 7. IV.* Popoldne okrogla miza o študentskih gibanjih v Latinski Ameriki, zvečer kulturni večer FSPN. Dokazal bo, da tudi bodoči politologi in sociologi niso popolnoma skregani s kulturo. Za novinarje se pa že ve, da niso.

— *petek, 8. IV.* Zaključek tedna mladih s podelitvijo priznanj najboljšim športnim ekipam. (Športna srečanja se bodo namreč vrstila preko celega tedna.) Zvečer sledi veliki finale-brucovanje FSPN!

Vmes se bo sestala interfakultetna komisija, v kateri so predstavniki vseh politoloških fakultet v SFRJ. V petek se bodo predstavniki teh fakultet oglasili tudi na Radiju Študent in kakšno lepo rekli.

Vse prireditve se bodo predvidoma pričenjale ob 16 uri popoldne ali ob 20 uri zvečer. Le športna srečanja se bodo prilagajala prostim terminom telovadnice v Študentskem naselju.

Če vas zanima kakšna točka našega programa, se kar svobodno prikažite. Ne bomo vas metali ven.

Jugovič Bogdan

VAE VICTIS

Še zmeraj smo priča pojavom med mladimi, ki se zaradi svoje pomanjkljive družbeno politične izobrazbe, politično diferencirajo in gojijo ideje o združevanju v slojevske politične organizacije znotraj mladine, se politično združujejo po generacijah itd., kar je za skupni delavsko-razredni interes mladine nesprejemljivo. Za smiselno razpletanje teh protislovij v samem delavskem razredu in v slojih, ki se pozneje z njim dokončno strnejo (mladina) je nujno, da se protislovja rešujejo tam, kjer in od koder izvirajo. Zato se moramo boriti za bolj ustrezno politično in samoupravno mesto mladih ljudi v samoupravnih in družbenopolitičnih organizacijah in organih, ki ga bomo nenazadnje dosegli tudi z ustrežnejšo in kvalitetnejšo družbenopolitično izobrazbo mladih. Tu, na tem področju, mora Zveza komunistov vložiti največ pozornosti in vzgajati svoje mlado članstvo tako, da bo družbeno politična organizacija mladih projekcija prihodnosti, ne pa, kar se danes najpogosteje dogaja, samo slika sedanjih ali pa, kar je najslabše, preživelih odnosov.

Kam vtakniti potem odločitev univerzitetnega sveta Univerze v Ljubljani, da od presežka dohodka, ki znaša 779.808,35 dinarjev, dodeli za dotacijo UK ZSMS za družbenopolitično izobraževanje študentov le 35.000.— dinarjev. Margaritas ante porcos??!

I. B.

ŠKUC VAS OBVEŠČA:

Izšli bosta dve knjigi: Matjaž Hanžek „64 tekstov“ in Vojeslav Despotov „Upesme“.
Pripravljajo pa tudi retrospektivo OHO—ja. Vzporedno s to razstavo bodo potekale tudi literarne prireditve.

informacije

Študentska KULTURA

Kot je znano, sta sestavni del študentske kulture tudi AFS FRANCE MAROLT in ŠKD FORUM. Torej:

24. 2. 1977: V Študentskem naselju bi moral imeti MAROLT nastop, ki pa ga ni bilo.
25. 2. 1977: predstavnik MAROLTA na sestanku Komisije za kulturo pri UK ZSMS sporoči, da nastopa ni bilo, ker je sovpadel z drugo prireditvijo v istih prostorih ŠN. Nakažejo tudi krivca: upravo restavracije ŠN. TRIBUNA obljubi, da bo o tem poizvedovala.
2. 3. 1977: V DELU izide članek „Ni bilo garderobe — ni bilo nastopa“, ki ga podpiše MAROLT. Smisel članka: FORUM je kot organizator prireditve kriv, da je nekaj sto ljudi (publika) odšlo domov, ne da bi predstavo sploh videlo in slišalo. Isti članek izkoristi MAROLT zato, da pove kako le ni tako neštudentski (kar je v mili obliki nakazoval članek v TRIBUNI z 19. januarja letos) in kako si želi nastopati med študenti — pa ne more.
11. 3. 1977: DELO objavi odgovor FORUMA „Zahtevni Maroltovci“. FORUM razloži kako on ni kriv, ampak je kriva uprava ŠN (oziroma njen del) in kako MAROLT, navkljub svojemu zatrevanju, ni tako študentski, v nekem (sicer nejasnem) globalnem smislu, kot bi to moral biti.

Upajmo, da je to vse. Toliko so o vsej stvari zvedeli bralci DELA; naši dodatni informaciji sta članek v omenjeni TRIBUNI ter informacije podane na seji Kulturne komisije. Izhajajoč iz teh dejstev zastavljamo obema organizacijama nekaj vprašanj oziroma predlogov za razgovor. Stopili nismo niti do MAROLTA niti do FORUMA, ker nas v tej situaciji ne morejo zanimati njihova stališča in mnenja, temveč izhajamo iz obstoječega stanja.

Torej:

- ali je res potrebno iti z vso to zadevo v DELO, iti v medsebojno obtoževanje in vljudno zmerjanje, ali se ne da kaj pogovoriti, če drugega ne, vsaj to, ali je kriva uprava ŠN ali FORUM?

- Ali ne moreta biti niti FORUM niti MAROLT vsaj malo samokritična in se znata osredotočiti le na tuje napa-ke? Kot že omenjeno, je v TRIBUNI izšla mila kritika MAROLTOVEGA dela, a vseeno je postal MAROLT tako užaljen, da neumorno išče našo sodelavko, ki je napisala inkriminirani prispevek „zaradi izkrivljanja dejstev“.
- Zakaj vidi vsaka organizacija le svoje interese, ki jih ni v ničemer pripravljena podrediti ciljem študentske kulture kot celote. Kajti ravno objavi v DELU vzbujata pri vsej množici bralcev, ki o vsem tem nimajo pojma, predvsem videz zmede, neuravnovešenosti, nepovezanosti, egoizma, predvsem pa senzacionalnosti, ki jo povzroča medsebojno obtoževanje. Ima pa taka dejavnost tudi svojo svetlo plat — bralec DELA dobi (navkljub spodbudnemu članku M. Vizjakove v DELU z dne 10. marca) bolj ali manj pravilen vtis o študentski kulturi, saj spozna njene hibe, zmedo in neučakanost ali nezmožnost na povsem konkretnem primeru. Tako se tudi oba natisnjena članka povsem homogeno vključujeta v splošno shemo tistega, čemur ponosno pravimo „študentska kultura“, na kar pa res ne moremo biti ponosni. Vendar potem tega vsaj ne razkazujemo pred drugimi, ali pa vsaj ne tako vase zagledano.

Quod non est in actis non est in mundo. Da ne bi citirali obeh člankov, bi nas pero zaboletlo.

ALEŠ ERJAVEC

NAŠI KOLEGI

Srečujemo se z njimi vsak dan pri našem „temeljnem“ opravilu — študiju. Študentje iz tujih, predvsem neuvrščenih dežel in dežel tretjega sveta so tu na naši univerzi naleteli na dober sprejem. Ta razlog je predvsem vzrok temu, da jih v študentskih klopih srečujemo vedno več. Vsi pravijo, da se niso težko privadili na razmere pri nas, tako na klimatske, kakor tudi družbene, saj so določen čas pred študijem prišli k nam, da bi ne bili kar tako vrženi v nove sredine. Vsi ali velika večina prihaja iz družb, kjer so imeli prej visok socialni status, kar jim je pravzaprav tudi omogočilo študij na drugih tujih univerzah. Materialno so preskrbljeni in pametno razpo-

laganje z denarjem omogoča vsakomur izmed njih nemoteno življenje, pravijo. Le redki izmed njih se dodatno zaposlijo, še to največkrat v okviru obvezne prakse na fakultetah. Tudi pri študiju jim gredo na roko saj je razumljivo, da zaradi objektivnih težav (jezika) ne morejo vsega absorbirati v istem času, kot mi domačini.

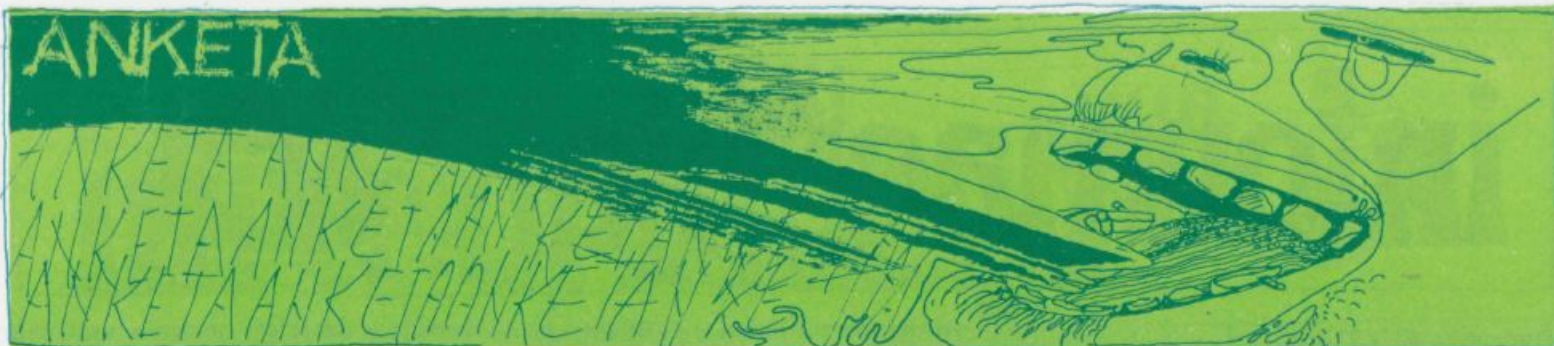
Odnos ostalih občanov do njih, predvsem do tistih, ki so drugačne polti jim je razumljiv. Pravijo, da razumejo, da evropejci niso navajeni na ljudi drugačne polti in da je to za nas evropejce zmeraj nekaj razburljivega. Navadili so se že na malčke, ki kričijo: „Mami lej' ga črn'c!“. Še vedno pa jih, na našo in njihovo žalost, motijo žaljivke, ki pa so danes že redke, zahvaljujoč tudi zunanje politični usmeritvi naše države, ki je našla skupne interese z ljudstvi tretjega sveta v okviru gibanja neuvrščenih. To nas je zblizalo.

I.B.

OKROGLA MIZA NA FAKULTETI ZA NARAVOSLOVJE IN TEHNOLOGIJO

V torek, 15. marca je osnovna organizacija Zveze socialistične mladine na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo priredila predavanje z okroglo mizo na temo „Filozofija in prirodoslovne znanosti“. Udeležilo se ga je več kot sto študentov, dijakov in profesorjev z različnih fakultet in celo z inštitutov. Namen predavanja je bil poiskati osnovne povezave med prirodoslovnimi znanostmi, matematiko, fiziko, naravoslovjem in med filozofijo. Ognjevita razprava, ki se je širila v vse smeri in načela mnogo raznovrstnih vprašanj, je dokazala, da okrogla miza ni zgrešila svojega namena.

Prav zato že sedaj napovedujemo naslednje predavanje, ki nosi naslov „Dialektika znanstvene proizvodnje“. Predavanje bo v torek, 29. marca ob 18,30 v prostorih Republiškega računskega centra, Jadranska 21, drugo nadstropje. Predaval bo mag. Andrej Ule, asistent na Filozofski fakulteti. Seveda bo predavanju sledila okrogla miza. Vsi, ki vas to zanima, pridite!

Med kulturnimi prireditvami, ki so se zvrstile ob koncu tedna Komunisti v Študentskem naselju smo povprašali nekaj obiskovalcev, kakšni so njihovi vtisi.

ALENKA, FF: Bila sem samo na nastopu PAZ Vinko Vodopivec, ker v njem poje veliko mojih kolegov in prijateljev. Že večkrat sem jih slišala in tudi tokrat so me navdušili. Sicer pa pravijo, da so bile dobre tudi ostale točke.

BARBARA, FSPN: Zelo mi je bila všeč predstavitev klasične glasbe in tudi poezija, ki jo je spremljala, mi je bila všeč. Na drugih večerih žal nisem bila.

DUŠAN, FNT: Lahko ti povem samo za ponedeljkov večer. Bili so mi všeč prav vsi od pesnikov pa do plesnikov (posebno plesalk). Tudi Buldožerji so bili kot ponavadi odlični.

DRAGAN, PF: Gledal sem vse. Mislim, da smo študentje lahko zadovoljni s svojo kulturno dejavnostjo. Na vseh področjih se je našlo kaj dobrega. Klasika je bila odlična, zelo dobre pa so bile tudi slike, ki so bile razstavljene vse dneve v mali dvorani ŠN. Skratka O. K.

MIRJAM, BTF: Po treh dneh imam zelo mešane občutke.

Kolikor so mi bili všeč plesalci ŠPK in zborovsko petje, toliko bolj me zanima kdo je spustil na oder prvi dan tiste ljudi, ki se imajo za pesnike. Menim, da vpitje in polivanje z vodo ni in ne sme biti nobena poezija.

JOŽE, EF: Edino, kar je bilo omembe vredno je bila rock poezija prvega dne.

MARKO, BTF: Gledal sem samo amaterske filme. Veš, to me malo bolj zanima. Samo na žalost lahko rečem, da smo lahko že večkrat videli kaj boljšega. Bili pa so zanimivi in simpatični filmi pionirjev.

LIDIJA, PF: Danes sem poslušala javno tribuno o študentski kulturi in me zelo zanima kaj bi sploh kdo rad. Nekateri ljudje pravijo, da je problem denar, druge spet zanima sploh smisel kulturniškega ustvarjanja, no potem pa ti res ne preostane nič drugega, kot da si ogledaš še nekaj filmov, ki te pomirijo.

MOJCA, FAGG: O prvih treh dneh lahko rečem vse najboljše, zdaj pa bežim, ker mi bo ta brezplodna razprava na javni tribuni v nasprotnem primeru zrahljala živce.

J. K.

TEDEN KULTURE V ŠTUDENTSKEM NASELJU

Prireditve „Človek, delo in kultura“ ob Tednu komunisti na ljubljanski univerzi je nudila dokaj dober pregled dela in ustvarjanja študentov na področju kulture, poleg tega pa smo se na javni tribuni o študentski kulturi lahko soočili z miselnostjo večine študentov o kulturi, s tem kaj jim vse te akcije pomenijo, kako blizu so jim.

V ponedeljek so nam brali svoje pesmi Ivan Volarič — Feo, Peter Mlakar, Blaž Ogorevc, Matjaž Kocbek in Boris Gaberšnik, poslušali smo Buldožerje in gledali Študentsko revijsko skupino. Vse skupaj je učinkovalo kot zanimiv preplet rock glasbe z rock poezijo, ki se je dobro ujemal z modernimi plesi revijske skupine. Skratka, kot je rekla Janja, je bilo ludo, neumno in dobro.

V torek so nam prikazali svoje delo študentje iz AGRFTV in sicer Zvone Aljaž kot kralj in Aleš Valič kot Folijal v predstavi Eskorial. Sledil je dinamični ples Matjaža Modica. Nato smo poslušali PAZ Vinko Vodopivec, ki je zapel nekaj pesmi iz svojega standardnega sporeda, po končanem nastopu pa smo se pogovarjali o Vetrnici z Vladom Šavom, ki to gledališko skupino vodi. Odziv je bil precejšen, vprašanja in razmišljanja udeležencev pa so bila velikokrat zanimiva. Razpravljali so o načinu improvizacije, ki ga zagovarja Vetrnica, o tem kakšna je povezava med načinom dela, ki ga imajo z vsakdanjim življenjem, ali je možno to, kar ti dajo vaje, oziroma delo v skupini, prenesti v vsakdanje življenje, ali je to koristno, morda bi bilo celo potrebno; ali ni sodoben človek s sedanjim načinom življenja že v precejšni meri izgubil stik s samim seboj, vprašanje je, kako ga bo zopet našel, morda je delo, ki ga nudi Vetrnica eden izmed možnih načinov, da človek zopet najde pot do samega sebe.

V sredo smo v Veliki dvorani poslušali komorni koncert dua kljunasta flavta — Klemen Ramovš in kitarista — Marinko Opalič. Nastop obeh je bil dober, vendar se je publika neprimerno bolj navduševala nad kitaristom, kar ni čudno, saj jim je kitara kot instrument veliko bolj blizu kot flavta. Nato so brali svoje pesmi in prozo Milan Kleč, Brina Švigelj in Jure Detela. Ob njihovi interpretaciji sem pomislila, da bi bilo veliko boljše, če avtorji svojih besedil ne bi brali sami, saj so preveč intimna in v sebi skrivajo prevelik del njihovega jaza, da bi interpretacija lahko bila dobra; morda je bila zanimiva, nikakor pa ne dobra. Milan Kleč nam je bral odlomke iz svoje zbirke Maroža, ob tekstu Jureta Detela pa se je publika izredno zabavala zaradi njegove nenevadne artikulacije in akcentiranja, tako, da vsebine večina sploh ni dojela. Brina Švigelj nam je prebrala svoja Pisma Klari, ki so bila izredno subtilna in so izražala tankočutno doživljanje rafinirane ženske psihe. Sledil je nastop APZ Tone Tomšič, med posameznimi točkami pa je zaplesala AFS France Marolt. Obe skupini je kot običajno publika sprejela z odobravanjem.

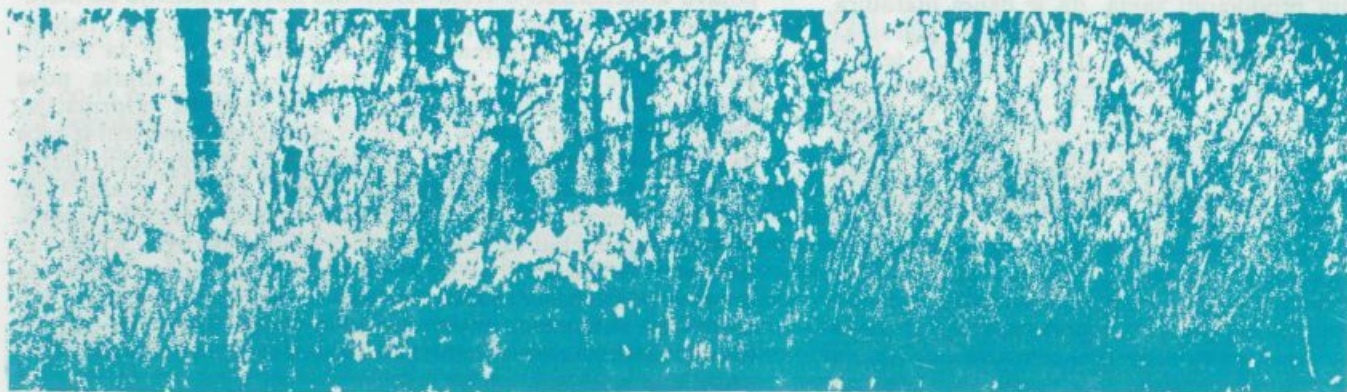
V četrtek smo si po tribuni o študentski kulturi lahko ogledali filme Abaddon, Homo Novus, Bussiness kot bussiness in Tujec, katerih avtorji so Janez Mužič, Bojan in Franjo Martinec. Filmi so po idejni zasnovi zanimivi, vse razen filma Bussiness kot bussiness pa preveč pesimizem, temačnost, občutek osamljenosti, otožnosti in brezupa. Nato smo videli še nekaj filmov iz Festivala pionirskega filma. V Mali dvorani pa je bila ves čas na ogled razstava del študentov 4. letnika ALU.

Na tribuni o študentski kulturi, ki jo je vodil Lev Kreft, smo po uvodnih razpravljanih o finančnih problemih, ki tarejo študen-

tske organizacije, o nujnosti ustanovitve študentskega kulturnega centra v Ljubljani, na žalost kmalu obtičali na nivoju plitvega razpravljanja o tem kaj je to študentska kultura, ali sploh obstaja, ali so nekatere akcije potrebne (nekdo se je spraševal, ali ni Forma viva v Študentskem naselju že prava potrata oziroma luksus, podobno, kot če neka dobro situirana družina začne kupovati zlatino), dokler se debata ni povsem izrodila in krenila v povsem drugo smer. Skratka izgledalo je, kot da je kulturno delovanje omejeno na peščico ljudi, ki se s tem aktivno ukvarja, ostali pa stojijo pasivno ob strani in so z dogajanjem bolj ali manj neseznanjeni. Ob tem se lahko vsekakor vprašamo, kje tičijo vzroki za takšno stanje. Zelo pereč problem je prav gotovo, kot je povedala tudi Taja Vidmar — Brejc, predsednica ŠKUC-a, to, da Ljubljana še vedno nima prostorov, v katerih bi bil študentski kulturni center. Tu bi potekale različne kulturne prireditve, študentje bi se srečevali, razpravljali in izmenjavali mnenja (ter tako ne bi bili vezani v glavnem na priložnostne pogovore po različnih ljubljanskih gostilnah). Center, ki bi bil po svoji usmeritvi avantgarden, bi vspodbujal k ustvarjalnosti mlade avtorje, jim dal možnost za predstavitev svojih del, ter tako podiral meje in norme, ki so dediščina preteklosti. Mlade bi moral vspodbujati k kreativnosti, svobodomiselnosti, revolucionarnosti, kajti od njih je odvisna prihodnost, kljub temu, da

bodo gradili na starem, bodo morali ustvariti nekaj novega. Drugi vzrok za to, da so kulturne prireditve v Študentskem naselju precej redke tiči v tem, da je potrebno dvorano najeti in zanjo Upravi ŠN odšteti precejšno vsoto denarja (za en večer v Veliki dvorani 2000.- din, za Malo pa 800.- din). Tako ŠKUC raje pripravi razstavo za Moderno galerijo, Emonska vrata ali pa za različne delovne organizacije, ki dajo razstavne prostore zastoj na razpolago, čeprav so tako dostopne manjšemu krogu študentov. Literarne ali glasbene večere pogosteje priredi v Zagrebu ali v Beogradu, kajti tudi tam nudijo boljše pogoje kot pa v Ljubljani. Verjetno je problem tudi v premajhni povezanosti in organiziranosti posameznih organizacij, ki bi morale začeti z načrtnim reševanjem in se boriti proti obstoječim razmeram. Kot smo videli ob tednu kulture in kot je očitno tudi ob drugih kulturnih akcijah, je zanimanje študentov za takšne in podobne prireditve izredno veliko in je jasno, da so zelo zaželenje in potrebne. Zato bi morali biti takšni tedni pogostejši, obstojati bi morala nekakšna kontinuiteta prireditev, ob katerih bi študentje razmišljali in prav gotovo ne bi obstajali pasivno ob strani kot priložnostni obiskovalci, pač pa bi jim ta doživetja pomenila veliko več.

Mojca Vizjak

Javna tribuna o informativni in kulturni dejavnosti študentov

Tribuna je bila v četrtek, 3. marca ob 20. uri v mali dvorani v Študentskem naselju ob presenetljivo množični udeležbi in prisotnosti predstavnikov organizatorjev (UK ZSMS in UK ZKS) ter nekaterih nosilcev kulturnih dejavnosti na ljubljanski Univerzi. Po javni tribuni je bila tudi projekcija filmov.

Uvodne besede v tribuno je po otvoritvenem nagovoru Leva Krefta prispeval Igor Kramberger, nato pa se je razvila razprava, v kateri so se predstavile s svojimi problemi študentske kulturne in informativne dejavnosti, obenem pa so udeleženci obravnavali tudi nekatera skupna idejna in estetska izhodišča in vprašanja. Da je bilo posebej izpostavljeno pomanjkanje oz. visoka cena prostorov za študentske kulturne dejavnosti in seveda nizka raven materialne pomoči, je seveda jasno, saj se s tem začel vsak razgovor o kulturnih dejavnostih kjerkoli in kateremkoli področju. Razprava pa je obenem pokazala široki spekter kulturnih dejavnosti študentov (ŠKUC, Forum, Tribuna, AFS France Marolt,

APZ Tone Tomšič, gledališka skupina Vetrnica, amaterska filmska dejavnost, Radio Študent, PAZ Vinko Vodopivec, Študentski oktet ...), kot tudi precejšnjo neenotnost posameznih nosilcev, ki se ne morejo zediniti za skupno nastopanje in skupna izhodišča. Tudi v sami razpravi je prišlo na dan, da poleg splošno šibkega materialnega stanja na področju kulturnih dejavnosti hromi napredek v okviru Univerze zlasti nekoordinirano in neenotno nastopanje posameznih nosilcev navzven in v okviru Univerze. Posebej je bilo izpostavljeno pomanjkanje stalnih kulturnih dejavnosti (zlasti prireditev) v okviru Študentskega naselja, potrebo po stalnosti pa je že prej dokazala udeležba na prireditvah v okviru tedna Komunističnega Človek-delo-kultura. Pomembno je tudi, da so se po precej žolčni razpravi tako rekoč vsi udeleženci vendarle zedinili o tem, da je stare sanje, o nekakšni posebni in od ostalih kulturnih dejavnosti ločeni študentski kulturi (ali subkulturi), treba že enkrat vreči med staro šaro, saj cehovski pristop ne more v današnjih

pogojih dajati posebnih rezultatov. Dodatni verbalni spopad se je razvil, če bi se izrazili pavšalno, med pristaši „visoke“ in ljubiteljske kulturne dejavnosti; očitno je v vsakem primeru bilo, da nekatere dejavnosti nikoli ne bodo zmogle zajeti najširše kroge občinstva, kar pa v nobenem primeru ne pomeni, da jih ne gre podpirati — da pa je seveda treba obenem skrbeti za vse tisto, kar ustreza kulturnim potrebam številnejše populacije študentov.

Tribuna je bila zaključena brez posebnih sklepov z mislijo, da bi bilo potrebno stalno nadaljevati s kulturnimi programi, kakršen je bil izveden v okviru tedna Komunističnega Človek-delo-kultura, da pa tudi ne bi bilo odveč prirediti večje število takih javnih tribun, kar je dokazala udeležba ne le v smislu prisotnih, ampak tudi v smislu večjega števila sodelujočih v razpravi. Očitno vprašanj, o katerih bi bilo treba razpravljati v zvezi s kulturnimi dejavnostmi med študenti, ne manjka.

Vprašanja o teoriji literature v svetu kibernetike

Vprašanja si seveda lahko zastavljata tako teorija literature, ko se sooča s sodobnim, kibernetičnim svetom, kot tudi kibernetični svet, ki skuša drugače „razumeti“ in „razlagati“ literaturo in njeno teoretično ozadje. Za nas so seveda zanimivejša vprašanja prve vrste, saj izhajajo iz logične celote tega, kar skušamo povedati o razmerjih med sodobnimi literarnimi pojavi in sočasnimi teoretičnimi in metodološkimi spremembami in obrati, ki jih doživlja literarna znanost, največkrat zaradi kibernetičnih „vdorov“ in „posegov“ v področje njenega delovanja — literature. Pri tem se takoj pojavi osnovno vprašanje: kaj je danes z literaturo v sodobnem svetu in kako sodobni svet sploh še „producira“ literaturo (seveda pa tudi druge oblike umetnosti), če jo sploh še producira, saj mnogi pojavi govore v prid tezi, da se je pričela literatura producirati sama, da je danes literatura samoprodukcija sveta, ne pa več njegova refleksija, platonski posnetek posnetka (ideje). Kaj je tisto, kar je položeno v temelj samoprodukcije in kaj je tisto, zaradi česar tudi v sodobnem, kibernetičnem svetu, literatura ne ostaja le element v komunikacijski shemi makrokosmosa (Ruyerjeva tretja velikost objektivnega sveta — informacija), marveč še pridobiva na svoji pomembnosti, saj vsi estetski procesi postajajo informacijski in komunikacijski (Siegfried J. Schmidt).

Umetnost in literatura in kibernetični svet sta povezana s količino, ki jo imenujemo informacija. Preden bomo lahko pokazali, kakšna je vsebina razmerja med kibernetičnim svetom, informacijo in umetnostjo, pa moramo spregovoriti nekaj besed o sami vsebini pojma informacija, kot ga danes sprejema teorija literature. Vse informacijske teorije na področju estetike, umetnosti in literature (Moles, Bense, Schmidt, Frank) so razvite iz „tehničnih“ zaključkov informacijske teorije, iz osnovnih aksiomatskih spoznanj o naravi, velikosti, nastajanju, izgubljanju, spreminjanju in prenosu informacij. Zadnjim štirim naštetim kategorijam daje informacijska teorija tako velik pomen, da jih uvršča v posebno kategorijo, v teorijo komunikacij.

Toda, če skušamo na kratko osvetliti sam pojem informacije, moramo takoj ugotoviti, da poznamo cel niz različnih definicij, od nemarksističnih, po katerih je informacija poleg materije in energije tretja kategorija realnega sveta, povezana z materijo in energijo tako, da vsaka energizirana materija poskuša oddajati čimbolj urejeno informacijo do marksističnih, ki vidijo v informaciji samo eno izmed socialnih kategorij, torej nekaj, kar proizvaja v socializiranem svetu samo človek.

Za teorijo literature je verjetno zanimivejša tista (marksistična) teorija informacije (Klaus, Albrecht, Erhardt), ki vidi v informaciji, kot jo proizvaja literatura, samo zgodovinsko danost, kategorijo socialnega sveta, na drugi strani pa odkriva njen razredni element, torej tisto ravnino informacije, ki jo skriva v sebi (implicitno ali eksplicitno) vsako besedilo. Seveda pa na drugi strani ne moremo mimo Benesejevih ugotovitev v Aesthetics (1954), kjer Bense v poglavju Estetski elementi eksplicitno razume vsak estetski proces kot znakovni proces ali znakovno komunikacijo. Literarni komunikacijski proces se v marsičem približuje razumevanju in analizi, kot jo je splošna komunikacijska teorija priredila vsem znakovnim komunikacijskim procesom, vendar pa se od njega tudi bistveno razlikuje.

Od kod ta razlika in kaj pomeni? Nedvomno moramo pritrčiti Klausovim tezam (Semiotik und Erkenntnistheorie, 1973), ko govori o „posebni naravi literarnega komunikacijskega procesa“. Tudi če skušamo zanemariti razredni element literature (njeno „sociologijo“), moramo priznati, da informacija v literarnem delu učinkuje drugače, kot npr. časopisna vest ali navodilo za uporabo nekega artikla. Čeprav vzpostavljamo isto komunikacijsko shemo med oddajnikom, sprejemnikom in delom, ki nastane šele takrat, kadar je dana potrebna množična skupnost znakov, na podlagi katerih sprejemnik dekodira kodirano sporočilo tako v literaturi kot tudi pri navodilu za uporabo nekega artikla, pa imata obe shemi nekaj različnega. In ta različnost, ki zadeva samo bistvo koda, pomeni tudi temeljno

različnost v branju literature ali kakega drugega besedila. Če sledimo Bensejevim mislim iz Aesthetice, potem je potrebno ugotoviti, da Benseju znaki, ki jih uporablja literatura niso geometrijsko ali aritmetično določljivi elementi (tu Bense prekine zvezo z funkcionalizmom literarne teorije), marveč so znaki, skozi katere se izreka bit, so torej ontološko in ne ontično razumljeni. Znaki v pisanih besedilih, ki nimajo literarne dimenzije pa so razumljeni prav kot izraz ali odraz ontičnega, kar nam seveda omogoča njihovo empirično določevanje in merjenje količine informacije, ki jo prinašajo.

Omenjena razlika seveda pomeni ne samo s stališča sodobne komunikacijske teorije, marveč tudi s stališča teorije literature dvoje: ni več prazna in nepomembna tista hipoteza, ki skuša v pojavu kibernetizacije sveta videti tudi novo dimenzijo za literaturo in njeno usodo. S pojavom kibernetike (v njenih „tehniških“ oblikah: informaciji in komunikaciji) se je za teorijo literature, še posebej pa za literaturo samo, odprla nova možnost, ki jo prinaša vsebina pojma estetska informacija. Znaki neliterarnih pisanih besedil so praviloma usmerjeni iz-sebe k predmetu in so tembolje uporabljeni (= imajo večjo informacijsko vrednost ob najmanjši možni količini materialnih nosilcev pomena), čimbolj približajo vsebino sporočila, sporočilnost, največjemu možnemu številu sprejemnikov. „Kratko in jedrnato“ je fraza, ki velja za neliterarno sporočilo, vendar pa obenem povsem adekvatno opredeljuje bistvo informacije, kot jo prinaša neliterarno pisano besedilo. Znaki literarnih pisanih besedil pa praviloma producirajo estetsko informacijo (Pfeiffer, Kunst und Kommunikation, 1972).

Seveda se moramo vprašati dvoje. Kaj je estetsko v neki informaciji in ali ima to estetsko pomen in vrednost stalnega ali spremenljivega. Sledeč spoznanjem Klause in Albrechta in njuni historični in socialni opredelitvi informacije, moramo ugotoviti, da vrednost estetske informacije v literarnem delu ne more biti nekaj konstantnega, ker bi, upoštevaje vse, kar vemo o komunikacijskih shemah, vsa literarna dela sporočala eno in isto (resnico), literatura kot literatura bi bila reducirana na en sam veletext. Jasno je, da so že pred pojavom komunikacijske teorije in teorije o splošni kibernetiki obstajale jasne aspiracije, da bi se estetičnost literarnega dela kanalizirala (to je poskušal predvsem literarno-teoretični stalinizem 30-tih in 40-tih let), vendar so raziskovanja literarnih besedil (Meyer-Eppler, Küng v Nemčiji, Moles v Franciji, Doležel na Češkem in sedaj v Kanadi) pokazala, da je estetska informacija sicer informacija, ki je tesno povezana z osnovno „informacijsko“ informacijo, vendar se od nje tudi bistveno razlikuje, ker prav estetski znaki, kot jih je definiral Bense, ne skušajo približati vsebine sporočila kar največjemu številu sprejemnikov, marveč skušajo biti kar najbolj v skladu z neko osnovno znakovno shemo samega sprejemnika. Estetski znaki so torej znaki, ki najprej in predvsem govorijo za sprejemnika in s sprejemnikom, ustvarjajo znotraj komunikacijske sheme s socialnimi dimenzijami še mikro komunikacijsko shemo v samem sprejemniku, s katero se preverja njihova ne informacijska, marveč estetska vrednost. To seveda pomeni in eksperimentalna estetika literature kot jo je razvil Souriau v spisu A general methodology for the study of aesthetic appreciation (1955) je to potrdila, da estetski znaki v literarnem delu nikakor ne želijo vzpostaviti ob najmanjši množini materialnih nosilcev največje možne informacijske vrednosti, marveč se največkrat dogaja celo nasprotno: velika množina materialnih nosilcev estetskih znakov prinaša majhno informacijsko vrednost ali pa informacijsko vrednost, ki je dostopna samo majhnemu številu sprejemnikov. To ne samo da pojasnjuje v novi luči različna branja enega literarnega dela ali več zaporednih (produktivnih) branj za enega sprejemnika, marveč tudi na določen način pojasnjuje in dopolnjuje naše uvodne misli o Kibernetičnih „vdorih“ na področju človekove dejavnosti, ki se skušajo temu vdoru in takšnim kibernetičnim posegom kar najbolj odločno izmakniti. Ne more biti namreč res, da se skozi kibernetiko in njeno vizijo socialnega in realnega sveta izgublja

občutek za mitično, etično ali celo ontološko dimenzijo literature, da pojav in razumevanje komunikacijskega procesa literaturo deliterarizira in jo skuša prvesti na raven vsakega pisanega besedila. To je poudaril tudi Gunzenhäuser v zborniku *Kunst und Kybernetik*, kjer v spisu *Kibernetska umetnost ali kibernetika v umetnosti* (1971) pravi med drugim tudi naslednje: „Estetika v času kibernetizacije začrtuje principe možnih literarnih del..... toda ne skozi umetniška (izrazna) sredstva, temveč v obliki čiste teorije.”

Tu seveda vidimo tudi (enega izmed) možni odgovor na vprašanje o usodi in pomenu literature v svetu kibernetike in komunikacijske teorije. Vprašanja, ki jih odpira kibernetika in način, na katerega jih odpira, postajajo zavezujoča tudi za literaturo in tudi za literarno teorijo. In uvodno misel moramo dopolniti v toliko, da ne postajajo samo estetski procesi komunikacijski procesi, marveč tudi v komunikacijskih procesih odkrivamo estetsko in neestetsko kot konstitutivni element sporočanja o svetu, v katerem smo in ki ga zaznavamo predvsem s pomočjo informacij, tudi, če ne predvsem, estetskih.

Denis Poniž

K JURISANJU ČEZ PREDSDODKE...1

„Religiozna beda je izraz dejanske bede in hkrati protest zoper dejansko bedo. Religija je vzdih ogrožene kreature, čustvo brezsrčnega sveta, kot je tudi duh brezdušnih razmer. Religija je opij ljudstva.” (Marx)

a) Samo če bo polemika duhovita

Če bo ta polemični odgovor Vinku Ošlaku duhovit, pravi, da mi bo odpuščeno. Pri branju brošurice *Osnove humanizma* je potrebna zares velika doza humorja, da človek oguljene banalnosti teološke duhovnosti dvigne na neko vprašljivo raven. Patetični slog, ki predpostavlja pomembnost teh banalnosti, tenka jezikovna prevleka čez iracionalnost — vse to vzbuja vtis komičnega profetizma. V smislu Marxovega citata, ki se zavzema za radikalno resno (tragično, človeško) postavljanje vprašanja, je zahtevana duhovitost pravi izraz teološkega blefa: oklepanje preteklosti se skriva pod kardinalskim plaščem brezskrbnosti in vedrine (tu nas Cerkev še posebej zanima, vedrina v povezavi z vsemogočno brezskrbnostjo, dekadentna lahkotnost). Prava vedrina pa vendarle izhaja iz nečesa bolj bistvenega: ko se teologija že stoletja prevrača v komedijo in v obliki, v kakršni nastopa v *Osnovah humanizma*, mora kritika registrirati njeno dokončno komično smrt.

b) Od kod enakost

Bralec pričakuje od Ošlakove knjižice raziskovanje korenin humanizma kot — buržoazne ideologije in vse, kar dobi, je radikalna potrditev njegovega buržoaznega pojmovanja humanizma. Seveda pretrpi zgodovina ob tem celo vrsto kategoričnih posilstev, ki so rezultat zgodovinskega dilematizma. „Priznajmo: zares radikalno je ovrednotilo človeka šele krščanstvo, o tem nas najnazorneje prepričajo Pavlova pisma. Materialistične razlage, da je mogla krščanska misel nastati in prevladati v kratkem času ves imperij zato, ker je suženjstvo ni več izplačalo, ni bilo dovolj stimulatívno, so miho rečeno naivne. Suženjstvo se vselej izplača. Sploh je to edina stvar, ki se izplača.” (str. 16). Kljub skušnjavi evropocentrizma moramo povedati, da se je samo iz krščanskega humusa dvignilo drevo človeškega političnega osvobajanja in enakopravnosti.” (str. 17) Danes je vsekakor tako zgodovinske zelo redko, toda „krščanski humus” je toliko blago zvoneča kategorija, da prikriva vso nesvetost „človeškega političnega osvobajanja in enakopravnosti”. Zanimivo je naslednje: „Božji veter ni opletal vselej in samo s kardinalskim plaščem.” (str. 21) Krepko se je treba potruditi za dokaz; da je zgodovina v glavnem opletanje božjega vetra. Toda dejstva so se pri tem slabo obnesla: (po Deklaraciji o pravicah človeka in državljana) „Kar v prebrani deklaraciji — in tudi v njenih posnetkih in izpeljavah moti, je malikovanje lastnine. Ne, kristjanu ne more biti sveta prilastitev.” (str. 21) Res, kaj drugega kot opletanje to zgodovinske ne more biti.

„Enakost ljudi torej ni politična parola, demagoška lovka — je metafizična dobrina, je vid svetosti, v kateri ima človek delež po svojem izvoru.” (str. 15) Buržoazija se kot revolucionarni razred ni tepla za tisto božjo enakost, ki je bila ideološki refleks dejanske neenakosti, torej je bila enakost politična parola zahteve po dejanski enakosti v tostranskem življenju, predvsem kar zadeva „imeti”. Zato bralcu Deklaracije o pravicah človeka in

državljana ne smejo biti prikrite njene zgodovinske plati, ko se je v rokah vladajoče buržoazije spremenila v zagovor novo proizvedene neenakosti. Odkar je Cerkev izgubila iz rok izključno moč upravljanja z državo, se je svetohlinsko obrnila proti oblasti sami. Odtlej se oblast nad zemeljskim zoperstavlja sveti enakosti. Vinko Ošlak ni ne prvi in ne zadnji, ki se zmrduje nad „malikovanjem lastnine”, čeprav je v okviru njegovega buržoaznega pojmovanja humanizma povsem očitno, da je posedovanje raznih svoboščin povezano izključno z „imeti”, medtem ko so se razlašeni (Rim pojmuje razlaščenje kot stekanje vsega bogastva v vatičanske zakladnice) drogirali v imenu istega „malikovanja lastnine” z neko fiktivno, nematerialno človeškostjo.

Še nekaj zgodovinskega: „Tako kot krščanstvo ni pregnalo suženjstva z materialnega in organizatoričnega sveta, tudi ni pregnalo tisoč načinov ekskluzivizma, ki po nekem nebitnem razpoznavnem ali združevalnem znaku razdeljuje ljudi v bistveni vprašanjih. Dva primera: Stališče do predestinacije je nebitven znak, a je po svoje pogljal ljudi za trideset let v vojno in jih razdelil na bistveni fronti, ki bi morala biti ljubezen. Ali: filozofsko stališče do prvenstva materije ali duha je nebitven človeški znak, a zna ljudi prav tako razdeliti v prizadevanju za bistveno, za humani socializem, ki bi moral biti cilj vseh poštenih ljudi.” (str. 22)

Pred sabo imamo še enega, ki verjame, da so najstva kaj drugega kot pobožna želja po večnih garancijah. Iluzorični fokus sveta — bog — opredeljuje samo abstrakcijo sveta — to je tudi vsa spoznavna vrednost metafore o Arhimedovem naslonilu. Navkljub priseganju na filozofijo prodaja Ošlak vseskozi samo puste abstrakcije, ki zato, da ne bi povzemale sveta, skušajo urejati svetovni „nered” pač samovoljno. Tudi „končna vprašanja”, kot je tisto o prvenstvu materije nad duhom, so abstrakcije oguljene stole. Obnošena črnina slovenskih farjev razpada in svojo nagoto skušajo prekriati s pisanimi krpami Camusa, Beethovna, budizma in podobnih preizkušenih veličin.

c) Rim naj bo vesoljen!

„... ne vesolje rimsko; Rim naj bo vesoljen!” (str. 23) Rimljane je spremenil v kristjane, ker je kristjane spremenil v Rimljane! Rim je vesoljen, toda ne njegov spiritualni jaz, njegova ideološka navlaka, Rim je vesoljen, kolikor je vesoljen barbarizem razredne družbe. Prepozno, tovariš Ošlak, pozivaš iz svoje imperialne metropole v Prevaljah cerkev k vesoljnosti, cena krščanske ljubezni se je že izkazala. Vesolje je vdrlo med nekrščane najprej po misionarjih, nato po trgovcih, pa po vojski in nazadnje po prostituciji, kot duhovito pravijo. Šele to je ustvarilo osnove, da lahko sploh cenimo te „divjake”. Vesoljni trgovci, vesoljna vojska in vesoljna prostitucija so materialna plat krščanske ljubezni.

d) Strmoglavljena duhovnost

„Kaj je torej človek: ali je prah, po slučajnih združevalnih in izločevalnih procesih oživljena in orazumljena snov? Ali pa v kopel snovi in njenih zakonov položena ali strmoglavljena duhovnost ...” (str. 6)

„In kaj je znamenje duhovnega samomora? Da prenehaš živeti in se samo še preživljaš.“ (str. 7)

„A na srečo večina, velika večina, ni tako tragično doslednih, in svojemu naziranju navkljub zagovarjajo enakost ljudi v njihovi globlji biti, se zanj celo heroično žrtvujejo.“

Dosledni materializem je mogel pobliskniti le v kaki podivjani hitlerjanski beštiji.“ (str. 14)

V teološki kritiki marksizma se srečujemo s celo vrsto nesmislov in čudil bi se, da bi bil Ošlak v tem izjema. To je raven, ki zahteva od Marxa formalno-logično doslednost (Na primer Tone Stres, ki pa za razliko od Ošlaka zavija svoje poneumljene „marksistične“ kategorije v preglednejši sistem brez manije, da bi teološko reševal najbolj stereotipna vprašanja vsakdanosti — in v tem je Stres veliko bolj svet, cerkven in doktrinarski. Stres je konec famoznega filozofskega dialoga med marksisti in verniki, je zadnja pregrada. Edini mogoči dialog med verniki in komunisti je dejavno skupnostno življenje in velike kategorije so zašle tja po neki temeljni zablodi. Reduciranje marksistične kritike na dialog se pošteno maščuje predvsem marksizmu. Ošlak na drugi strani izhaja iz nekaterih stvarnih vprašanj, kot se kažejo na zdravorazumski ravni in spretno organizira številne predsodke povprečnega vernika, recimo izenačuje materializem s fašizmom. To je demagoški trik, ki daje blodnjam takega posameznika neko absolutno relevantno, ki se postavlja v filozofsko apriornost, v politično apriornost — „čiste vesti“ itd. Šele s tem kaže „teološka kritika“ svoje pravo lice: da vlada v področju neumnosti in predsodkov. V tej demagogiji je tudi utemeljen njen moralizem: „Noben otrok se ne sme več roditi nekontrolirano, po ključu neke samovolje, anarhične paritve,“ (str. 13) — kajti kontrola rojstev in legaliziranje splava spada med pridobitve „materializma“ (beri: fašizma). In vendar apelira na graditev „humanega socializma“, ki naj bi v prvi vrsti ustrezal predvsem njegovim konservativnim, patriarhalnim predstavam.

Ta „strmoglavljena duhovnost“ pa pozablja, da je sleherna naprednost teološke kritike zasnovana predvsem v kritičnem odnosu do Cerkve. Cerkve sama je nagnjena k skrajnemu ideološkemu eklekticizmu, pripravljena je reči, da je bog ustvaril svet in človeka po načelih dialektičnega materializma, toda v organizaciji ne prenaša političnih upornikov. Teolog more odigrati revolucionarno vlogo (in da pri tem ostane teolog) samo v bistvenem spreminjanju Cerkve. Naj predloži dosledno deprofesionalizacijo organizacije, ko bi verske skupnosti volile za določeno obdobje laične izvrševalce obredov, torej ukinitev duhovniškega stanu, kar bi dvignilo izobrazbeno raven vernikov. Naj predloži nadomestitev spovedi, ki je zatiralsko-moralizirajoči instrument Cerkve, s skupinsko debato o moralnih vprašanjih; kajti če je greh kršitev skupnostnih norm, se more razrešiti samo v tej skupnosti, razen tega pa bi se verniki srečevali s stvarnimi skupnostnimi vprašanji, in ne fiktivnimi, ki jih proizvaja cerkveni konservativizem. In tako naprej.

e) Falos ali križ

Križ je v antropološkem materialu tako ali drugače oblikovan simbol moškega nasproti rombu, ki predstavlja ženski princip. V tem ravnotežju med moškim in ženskim principom ima tudi svojo težo kot arhitip. Toda glede na evropsko zgodovino (kajti ta je, po Ošlakovih vesedah, vpeljala politično vprašanje enakosti kot bistveno vprašanje enakosti sploh) je povsem jasno, da je zmaga križa v simboliki odraz absolutne zmage patriarhalne družbene strukture. Rimsko privatno pravo je naredilo prostor faličnemu simbolu, to je križu, ali z drugimi besedami: razvoj blagovnega gospodarstva znotraj sužnjelastniških odnosov je dobilo svoj idealni (ideološki) vzorec v krščanstvu, šele s tem blagovnim gospodarstvom je politični upor nekega Kristusa sploh lahko razvil svoje ideološke konsekvence. Svastika na nacistični zastavi nazorno kaže, koliko je bil prisoten patriarhalno-krščanski kompleks pri formiranju nacizma — še bolj pa je eksplicitna misticistična narava fašizma (ne pa materialistična, v tem je tovariš Ošlak dokazal raven svojega dospredbrnjenjskega „marksizma“). Na simbolni ravni govorimo skoraj že s stereotipi: patriarhat nasproti matriarhatu, razum nasproti zemlji. 2 Alkimistični simboli so do neke mere

kritičen odraz faličnosti krščanstva: „prima materia“ kot sinonim kaosa je vedno povezana z ravnotežjem sonca in meseca. In alkimija je tudi eno od tistih področij, ki je doživelo zelo temeljit falični tretman.

Toda tu je še „zglede velikih vernikov — Slovencev“. Kar reče Veliki vernik (v tem primeru je E. Kocbek, glej njegovo brošuro „Eros in seksus“, seveda Naše Tromostovje), je treba Spreobrnjencu naglasiti do komičnega efekta: če Kocbek obsoja tehnokratizem, katerega rezultat je tudi „hipergenitalična medčloveškost“, juriša mlajši teološki rod na falično obliko rakete, na tehniko samo in kmalu bo top nevaren samo zaradi svoje falične simbolike. Prekleti topovi! Pri obeh, pri Velikem in pri Spreobrnjencu, je potrebno raziskati to averzijo do panseksualizma oziroma „kulta spolnosti“. O seksualni praksi sta se pripravljena pogovarjati kot kristjana. Po napovedanem kolapsu tega panseksualizma, ki se je pri nas komajda začel, je baje „nastopil... trenutek, ko naj spregovorimo o spolnosti in erotičnosti kot kristjani.“ (E. Kocbek, Eros in seksus, str. 14).

f) Da dožene in izpolni svoj namen

Po Ošlaku pripada človekova bit bogu, človek domuje torej tam (deluje), kamor se je pravzaprav šele namenil. Zgodovina je namesto delujočih ljudi božji veter, to so same spiritualne stvari, ki nimajo nobene zveze s tustranskostjo. O pač, tostranstvo je peza, kot dobri kristjan Ošlak seveda ne more iti mimo izvirnega greha, mimo „strmoglavljene duhovnosti“. Toda kolikor je v krščanstvu še kritičnega odnosa do sveta in s tem megleno priznanje, da človekova bit na nek način vendarle je življenje (tudi *preživljanje*), tudi kot preizkušnja, ga Ošlak izloča iz svoje konstrukcije v imenu absolutne, kontemplativno moralizirajoče utemeljenosti človeka v bogu. „Biopsihično je podrejen naravnim in družbenim zakonom ...“ (str. 7), prava bit pa je v duhovnosti, ki šele je svoboda. Pozabimo torej, da je religija psihična zasvojenost človeka. Pozabimo tudi, da je tudi „duhovnost“ zgodovinski proizvod, posredovana in ne nepogojna. Na sceno namreč stopa moralistični Ošlakov bog in tisti nujni „materializem“ telesa (na strani 6) je rezultat „študija azijskih verstev“. Udobni, foteljski, kontemplativni bog polovičarskega nirvanista, začinjen s Camusom. Naj nas ne premoti, če ima človek tudi „materialno bit“ (str. 7), kajti njo je mogoče povzeti z eno samo besedo — s fašizmom. Vsa zgodovina, tudi tisti veliki verniki — Slovenci, so en sam beg iz tega fašizma v boga.

„Vselej pridemo do tega, da je *utemeljiti rojevanje* prva duhovna in vzgojna naloga vsakega očeta in vsake matere.“ (str. 8) V uvodu v Očrte govori Marx, da konspicija ustvarja v produkciji nagon po reprodukciji. Večnega moralnega vprašanja o rojevanju ni: v 25 tisoč letih so matere in očetje skrbeli za reprodukcijo vrste dostikrat samo za vojaško smrt in so bili pri tem še presneto ponosni. Usoda dinastij je bila odvisna od naraščanja ravno tako kot usoda malega obrtnega podjetja ali industrijskega koncerna. Nekogaršnji namen je utemeljen v konkretni delitvi družbe na razrede, v družbeni delitvi dela itd. Prisivljanje kot temeljna značilnost produkcije določa tudi načine, kako teče reprodukcija: vprašanje „odgovornosti“ je mistični korelat dednega prava, faličnega, ker je očetovstvo pravna institucija. V obdobju kapitalizma je „negotovost“ osnovna vrednota, velik dosežek v prvi vrsti ekonomskega pomena. Zato je dedno pravo materialni korelat nesmrtnosti duše oziroma „obnovitve procesa“.

„Če je res umor, iščimo morilca; če je res smisel, iščimo rešitelja!“ (str. 11) Religiozni fototrik je neoporečen; prej je bila smrt in trpljenje božja volja, toda pri azijskem Ošlaku je za vse to kriv fašizem. Toda če je res umor, je bog pojasnilo tega umora, kajti iz njega izvajamo vso pravičnost (bistvo človeka — tudi morilca), če je res smisel, je mogoč samo v mesijanizmu (ta pa je po bogu). Vprašanje, „zakaj je mogoče človeku trpeti, zakaj mu je nujno umreti,“ je radikalno *opiatsko*. Pravo ne more zagotoviti manjkajočega smisla samo po sebi kot idealni sistem pravičnosti, ker zadeva na svoje predpostavke; in čeprav se mu te predpostavke včasih kažejo kot utvare, je dejavno po svoji materialni plati — državi (pravo *dokazuje* svojo materialno plat v državi, v resnici pa jo iz nje *izvaja*). Umor deluje torej v sklopu prava in morale, „zakaj“ pa je nadgradnja biti — življenju, ki šele *dobavlja* oziroma odreja smisel. Bog je torej instrument tistega „zakaj“. Šele s tem je „zakaj“ radikalno, ker utemeljuje boga. „Zakaj“ je racionalna predpostavka boga, „zakaj“ je mistika tistega materializma, za katerega Ošlak najde toliko psovka.

nadaljevanje na 11. str.

glava
lepa
roke
nežne
noge
drzne
očke
zvezdne
rita
lita
ustne
rdeče
prsta
dva
in
dva
dva
in
dva
in
še
dva

koža
bela
pizda
čutna
laski
zlati
joški
bujni
res
telo
je
res
je
res
človek
je
to
ali
ni

ni
ne
ni
ne
ni
ne
ni
je
ni
ne
ne
ne
je
pravi
pamet
ni
ne
ni
ne
ni
le
srce
boli
ki
ve
da
je
in
je

PETER MLARAR

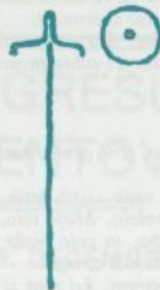
*Res tihi na vrtu
so dnevi v jeseni,*

*tam dami počutje
nje stegna ji širi,*

*a meni strasti se
v telesu budijo.*

*O, bi jo,
bi jo,
bi jo,
bi jo!*

meč in prsi

Zvrhana hiša glasov, živi hodniki, soba razsvetljena z neštetimi svetilkami, kot bi bilo teh nekaj kvadratnih metrov večjih od noči. V postelji ljubezen, ki se daje kot moje telo in kot telo dekleta, ki mu ne razpoznam obraza, ker nanj kaplja električni vosek. Dihanje postaja čezdalje globlje, klobčič objemov se je tako zapletel, da čutiva potrebo do dna se odtisniti drug v drugega. A morava biti tema, če naj se zapečativa; zato se razcepim: z eno svojo polovico ugašam svetilke, z drugo pa darujem preostalo nežnost. Veseliva se že, svetloba poka, mrak naseljuje prostor. Toda zahrbtna stikala, od sile nerodna, različna in razpostavljena brez pravega reda, vzroka in smotra, močno ovirajo razrešitev najine stiske. Moji prsti hlastajo in begajo po steni ter delajo noč; ali moja ljubica čaka obe moji roki, vso mojo temo, jaz jo celo slutim na koncu teh trenutkov razpetih med muko in kožo. Še tri lampe: sekam kolobarje luči, užitek se me polasča od spodaj, roka — utrnjevalka umetnih zvezd — utira pot poljubom. V gozdu gumbov nad vzglavjem izsledim izvora zadnjih dveh žarkov: natipam enega, ženska se topi od deroče slasti; po precejšnjem naporu izbežam drugega in preplavi me zmagoslavje, radost in pričakovanje. Dokončno hočem v toplo srčiko, iz katere me je nekoč izvrglo, v jama

SANJE OD SVETILK

drugega, v svoj začetek, ki se ga le polt spominja, a ... naravnost veličastno nemarno ga biksam!, nekje v sobi biva še en svetlobni snop, en uporniški žarek, en zračni gleduh, in ta edini, zadnjezadni, me neusmiljeno zalezuje in se mi v ksiht reži in mi meče polena med noge! Treba ga je pokositi, obglaviti, izničiti, kričijo postelja, rjuhe, to vroče, potno, drago bitje pod mano. Ves spremenjen v zlomljen živec od nenadne naveličnosti in nestrpnosti svoje ljube, iščem neugasnjeno lampo, a, mizerija od usode!, ne najdem je: vsa stikala so obrnjena, vse svetilke otrple, vsa elekrika odsotna! Le od kod se plazi luč?, le od kod se plazi luč?, me celo večnost šoka in butastega buljenja sprašujejo vsa do brnenja napeta vlakna mojega in njenega telesa. Nakarci sprevidim: svetloba vdira skozi moje trepalnice! In nastežaj odprem polkna vek, da bi z enim samim zamahom pogleda in bliskom oči ubil to poslednje podlo pocasto malo sintetično sonce, ki na žgočem nočnem nebu ljubezni ločuje in ne pusti najinih dveh spolov, najinih dveh živali! In se zgrozim: sivega jutra v sobi in v sebi ne morem več ugasniti, preveč ga je! V postelji ležim buden in sam, in čez čas tudi hiša utihne in hodniki odmrejo.

Boris A. Novak

Od klare pisma

18. novembra

Zares ti nisem utegnila, ljuba moja, prsi so me skelele in vlekle k tlom.

21. novembra

Moje prejšnje pismo ne smeš vzeti čisto po resnici: ta mladi mož me s svojo krasno okretnostjo zmeraj od mene stran postavi. Ne le v gibkost ledij in izravnavo darov: ne.

V bližini smrti, poštene in ostre, prenehanja, tako nategnjena, pritegnjena k nje-mu le za hip, vem za toplo, toplo kri.

29. novembra

Stikati po najinih skupnih ranah, Klara, ima pomen, ima ga. Midve dava temu le svojo dobronamernost in si tega ne štejeva v zlo, kot to delajo kakšni, v zlo si štejejo, v slabost in neodpušljivost. Ta pa ne ve sama zase, si ne pusti od.

Tebi častna roka, Klara, da te tega iz veselja spomnim.

Jaz sem tisti dan spila veliko preveč kave. Šlo je že za pravo omamo kavinih podob: vijuge, ki so lahko možji, dekleta. Ti oddaljnosti pač ne poznajo, toplo jim je, vse mogoče jim je.

Lej, velika črka V je noter!

Zmaga, Klara!

Nič drugega ni to zmoglo biti kot zmaga, dva prsta, kazalec in sredinec, v zrak obrnjena.

Takrat sem si res zaslužila zmago, po vseh tistih letih, reciva temu trpljenje, Klara, saj me je ničkolikokrat bolelo, bolelo. Moje telo, ne še močno tedaj, je bilo razprto za vsak odtik zemlje, in neba, in celo mala zavrnitev ga je skelela, prav noter. Zato mi je ta dan črka V pomenila zmago.

„Nikar, nikar!“ so mi rekli zvečer v dvorani, ko sem ti tekla nasproti. Lepa si bila, moj bog, če ne bi šlo za čednosti tega večera, bi šla ob tebi najbolj zraven, dotaknila bi se ti ram, in prsi, in rok, ki so mile, mile od tebe.

Druge so stopale na prste, da bi pogledale vseh petindvajset mladeničev, ki pridejo redko, najbrž bo le enkrat, v naše mesto, da zaigrajo svoje. Poskončno, brez sreče, in ena, dve, tri.

Za hip sem potem vmes, med večerom, pomislila, da je bil V mogoče tebi namenjen. Si pač moja druga senca, Klara, ona, ki se iz svetlobe, ne iz teme naredi. Pa sem si potem premislila. Močno sem se spomnila tistega kratkega časa, ko sem zagledala veliki V, oba prsta, in vsga zaupanja vanj.

A bila sem te vesela, Klara.

Maški te je držal k sebi. Rad te je imel. Rad te je imel gotovo in zares. Stiskal te je k svojim bokom, skoraj tožba je bila, ujeta, ujeta. Rame so mu tudi drhtele, čedne bele rame. Vrnile so se iz kdovekje, iz potovanj, in tebi so bile čedne, bele. Odložil se ti je ves.

To mora biti tisti zakleti grad, Klara. Kraljična pride, da ga zaživi. Gradovi so lahko temni, mrtvi. Da le piči okrog hodijo, da je grad res tak.

Naj te ima kraljevič rad, Klara!

Naj ti razpira svoje noge pred vsemi svetovi!

Odloži se ti ves!

Midve pa sva bile ves večer le druga drugi namenjene, še noge sva si razpirale.

Sva plesale v resnici daleč stran. Stran od gradov zakletih. Ti od svoje lepote in jaz še zmeraj od kave in sreče, ki mogoče pride, zbujene.

2. decembra

Če neko mlado dekle dobi otroka, potem ji zaželiva lepega, dobrega otroka.

Če mož, kakšen mož dobi otroka, mu zaželiva pogumnega otroka.

Če jaz, Klara, dobim otroka, zaželiva mi lepega, dobrega, pogumnega otroka.

17. decembra

Ta mož je od mene večji in boljši.

Zato se me tudi ko z rokami dotakne, odkruši, odtakne od tam biser.

Biser je za ženo, ki pride čez čas.

Te žene so že zdavnaj ob čednosti in vse vejo. Meni je zato biser težko njim odložiti. Težko. Nič razkošno jim ga ni dati.

18. decembra

Nikoli se mi ni zaneslo do misli, da boš ti odšla in da ti bo tako dobro pisati. Pisati in povedati resnico tebi, Klara, je gladko kot voda.

Mrzli zlati svetnik
rastrgaj mi maternico
vrzi jo staremu psu
da me rešiš plodnosti

Pot vame je topla
rožnata kakor sonce princes
Počasi prihajaš vame
s kapljicami za moj mraz
Ko si v meni
nosim v sebi glasbo

Ti si siva roka in skupina rek na mojem vratu
Vsako jutro popravljam in razširjam poti
da bi me hotel zvečer
Mrtve poti spreminjam v žalitev

Žarečega neba
rdečih peroti
bloden od krša
Žarečega neba neba
sem razpela svoje meso
in nasul si me
vonjev te zemlje

Ti
ki moreš
razpeti moje noge
belemu kamnu
ki moreš
napiti moj trebuh
belega peska svoje gore
Popasla bi te
razpela bi te
vročemu soncu
in te odpela vase

BERTA BOJETU
IZ ZBIRKE „ŽABON“

Rumeno
bilo je kakor črno polje tulipanov
kakor rumeno oko z božjo senco zapeto
tvoje lice
ko si poljubljal mojo nogo
v blatu pogreznjeno

Zorim v tebi
in kamenje tvojih moških nog
teče v mojo gosto kri
velike potepene psice samote
Tečeš ti ki si možka oseba moje nežnosti
od bratov bogov prelit vame
ki ti ližem led
Štirje skerci v božje ime

nad. iz 8.str.

g) Nisem vedel

„Nisem vedel...“ jeclja Rebula v zadregi. Pred večnim sodnikom mogoče ta zagovor velja, ker je bog *tudi* instanca nevednosti (to opravičilo bo tudi rešilo pekla naše nevedne teologe, kar zadeva marksizem), pred zemeljskimi zakoni pa nevednost ni opravičilo. Zame, ki sem tako kot vsi drugi instanca zemeljskih zakonov, se tudi Ošlak ne more izviti s sofizmi na račun „humanističnih ved“ (poglavje Kultura in etos). Se bom sprijaznil z očitkom, da kot dosledni materialist nisem fašist samo zato, ker sem nedosleden? Ves ta demagoški cirkus okrog inteligence bi rad pokasiral zasluge za človeško obliko sveta v božjo blagajno (za božji veter). Fašizem je kot radikalizacija meščanske družbe uzakonil kompleks znanstvenika-kriminalca, ta meščanski svet je ustvaril humanizem kot „korektiv“. Zaradi apologetov svete nevednosti izgublja Heideggrov primer (omenjam ga zato, ker ga je vzel Rebula za „primer“) še zadnji kanček tragike in zaradi njih *mora* čepeti v sramotilni kletki kot kakšen Ezra Pound, da bi dobila tragična usoda številnih intelektualcev v obodbu fašizma sploh prave razsežnosti. Čeprav se kot komunist in ateist ne morem sklicevati na kakšno „ateistično čustvo“, ker se mi zdi to nečastno, pa naj opozorim te čvekače humanističnega „korektiva“, ki si ne upajo priznati, da je Beštija ušla iz krščanskega zverinjaka, da mi je enkrat za vselej zadosti njihovega cenenege „teološkega“ blaga. Med mene kot komunista in vas kot glasilce nekake „vesti“ ne padajo meje nazorskih razlik, ampak vaše intelektualno tihotapljenje, vaš „marksizem“, po katerem smo nasledniki Hitlerja, vaše hunstvo (izraz je Ošlakov, iz razgovora) po zgodovini, ki je samo izraz cerkvenega hunstva skozi vso zgodovino. Samo marksistična kritika je bila doslej sposobna rehabilitirati, postaviti na zgodovinsko mesto, človeško preteklost in njej pripadajočo inteligenco (medtem ko vi zaradi moralistične doslednosti stalno opletate s tem Heideggrom), samo komunistično gibanje je sposobno očistiti kulturo „malikovanja“.

Sprašujem se, ali je nepismeni teolog, ki se skriva za „večnimi vprašanji“, dostopen za tako rehabilitacijo. Slovenski gotovo ni, ker se povečini nimamo niti kaj pogovarjati! On ima svojo sveto instanco sodišča, ima svojega boga, pred katerim še velja tisto „nisem vedel“, mi pa nič več. In hvaležen sem, da ne delimo te instance neodgovornosti.

h) Pač pa za vse človeštvo

Povsem nerelavantna pa je raven, zaradi česar so Osnove humanizma sploh nastale: Ošlakova kritika se trdno veže na isti svet, za katerega pravzaprav izreka kritiko; na maloburžoazno moralistično pozo, ki barva sivilo provincialnega intelektualizma. Pod skupni imenovalec „duhovnosti“ spada slaba vest zaradi kapitulacije pred maloburžoazenjem, pričakovanje svetovne kataklizme, ekološke katastrofe, pridiganje zoper spihologizirano „alienacijo“. Verjetno nisem edini, ki je šel skozi to tipično provincialno — gimnazijsko atmosfero, skozi šolo cenenege (zabitega) eksistencializma, nacionalizma, ki se skriva pod boleznim jezikovnim čistunstvom, konservativizma, ki se odeva v pridiganje idealov.

Samo še to: posebej značilno sovпада čas srečanja z Njim (kakor stoji v biografski beležki) z avtorjevo provincialno kalvarijo, tako da na koncu prihajamo do temeljne ugotovitve, kaj te zmedene pol-teološke in kvazi-filozofske osnove humanizma sploh so: ena od mogočih nekonvencionalnih poz. Lažni kozmopolitizem se dobro ujema s to atmosfero lokalizma in konservativizma.

MPUNGI

(1) H koncu lanskega leta je pri Našem tromostovju izšla brošurica „Temelji humanizma“, avtor — Vinko Ošlak. Kot prijatelju se mu zahvaljujem za poslani primerek s posvetilom „k jurišanju čez predodke ...“ Upam, da bova tako enkrat prešla od zmedenih in utruja-jočih debat *na stvar samo* brez teološke krinke.

Navsezadnje je primat moškega v krščanstvu utemeljen v Genezi. Izvirni greh je pravzaprav manifestacija moške narave krščanskega boga in predstavlja formalno-metodično jedro celega spoznavnega sistema, ki se imenuje krščanska vera.

kontrainformacija: egipt

Zakaj kontrainformacija? Sem ter tja moramo brati v naših dnevnikih kako informacijo ali komentar-ali sklop informacij za katero se zdi, da bi prej ustrezala pasivni, distancirani voveursko-potrošniški optiki (slovenskega) meščana (ne malomeščana, kajti ta termin je pri nas že davno izgubil tisto razredno ostrino, ki mu jo je prvi dal Marx, in je postal skrajno zamegljujoč in neobvezen), kot pa osveščenemu, angažiranemu proletarcu — pa najsi bo neposredni proizvajalec, kmet, študent, intelektualec ali kaj drugega (še malo nočem zanikati pomena „objektivne“ pripadnosti delavskemu razredu, ki je določena z mestom v produkcijskem procesu; želim le poudariti, da je prav toliko — in posebej v *samoupravnem* socializmu-pomembna „subjektivna“, idejna opredelitev); proletarcu, ki mu ne gre-kot gre v najboljšem primeru meščanu-zgolj za površinsko, manifestno *politično* dogajanje denimo v Egiptu, na Poljskem, ali pa v Italiji, ki je najbolj „dinamično“ in žgečkljivo, ampak tudi za celovito, predvsem socialno-ekonomsko *razredno* osvetljeno sliko navidez zmedenih, krčevitih, iracionalnih dogodkov. Tukaj seveda predpostavljam, da je za naše delavstvo „proletarski internacionalizem“, kljub brežnjevske-stalini-stičnim izkrivljanjem, vendarle ohranil neko vsebino-namreč občutek skupnosti z delavstvom in marsikje zatiranimi-množicami Prvega, Drugega in Tretjega sveta — pa tudi neuvrčenih dežel; predpostavljam pa npr. tudi, da bi ga morda zanimalo, da so bili med triinšestdesetimi madžarskimi intelektualci, ki so podprli „listino 77“, tudi marsistični filozofi in sociologi, sicer kritiki stalinizma in položaja domačega delavskega razreda-pripadniki (ukinjene) „budimpeštanske šole“ Georga Lukacsa, a je bil v vesti, objavljeni v Delu 26. I. omenjen samó „znani pianist“(!!!!!) (pa ja, saj je znano, da pianistov ne streljajo).

Torej: kontrainformacija je uperjena zoper nasičeno samozadovoljstvo in površnost (slovenskega) meščanstva — pa najsi bodo to bralci informacij ali njih pisci in redaktorji. To, kar sledi, je prevod dopisa egiptovskega marksista tedniku italijanske KP Rinascita z dne 28. IX. 77; uredništvo je njegovo ime iz „očitnih razlogov“ ohranilo v anonimnosti. A sad ima da sačekamo i vidimo, ko će se osjećati pogodjenim.

Egiptovska kriza

Kairo, januarja-Skoraj sto mrtvih in okrog 1000 ranjenih (točnih števil se ne bo izvedelo nikoli) v glavnem mestu, v Aleksandriji, Assuanu, Suezu, Manzalahu, Damietti, Quieni in v praktično vsakem velikem centru Egipta: to je tragična bilanca eksplozije ljudske jeze 19. januarja.

Dejstva so znana. Vlada je sprejela povprečno 15-odstotno povišanje cen kruha, riža, sladkorja, butana in drugih osnovnih potrebščin, ki tvorijo osnovna hranila revnih obrokov egiptovskih množic. Novica je takoj razvnela močno protestno gibanje in val ljudskih manifestacij, ki se je postopoma širil-do opustošenja centra Kaira in predvsem Poti k piramidam, kjer neprekinjena vrsta nočnih barov in restavracij simbolizira nesramno bogastvo novih paš.

Zarota? Organizirana subverzivna akcija, kot skušajo pričrati, ob tem, da izvajajo tudi aretacije v levičarskih krogih?

Smešno je to verjeti, ko gre za gibanje širokih ljudskih množic. V temelju vstaje so različni dejavniki, družbeni, ekonomski in politični, na katere je treba opozoriti, ker je njih prepletanje osnova prve resne krize režima v neodvisnem Egiptu.

Začnimo s stvarnimi podatki. Samo v toku sedmih let so se cene nasploh zvišale za 120%, povišanje v l. 76 pa je znašalo 27%. Rekli smo-cene nasploh, in tudi cene osnovnih živil na svobodnem tržišču. V tem času pa ni bilo nobenega povišanja družinskega dohodka, in treba je spomniti, da znaša dohodek nižjega uslužbenca in delavca v Egiptu 24.000 (italijanskih-op.pr.) lir mesečno. To pa samo, če imaš delo, saj ostaja množična nezaposlenost egiptovska nadloga: nadloga, ki se je v zadnjih letih razširila, ker pospešenemu ritmu demografske rasti ni ustrezal-četudi le delno-ritem razvoja, ki bi bil sposoben preskrbeti nova delovna mesta. In tako so bile za to neskončno množico edini ventil za življenje, ali bolje, za preživetje, subvencionirane in kontrolirane cene nekaterih osnovnih živil. Brez te možnosti bi množica revežev prišla na indijsko raven lakote.

Kajti prav za *indijzacija* gre. Vsi ekonomski in družbeni podatki kažejo naklon v tej smeri. Egipčani so danes revnejši kot pred desetimi leti; družbeno tkivo trpi obsežne procese razkrajanja disgregacije; podeželje počasi umira v svoji nepremičnosti; mesta neprestano nabrekajo od dotoka novih zapuščenih obupancev.

Ali je za razlago tega propada dovolj visoka bilanca vojaških stroškov, stalno travmatično odtekanje bogastva zaradi nerešene bližnjevzhodne krize? Vse to očitno ima neko tehtnost-kot za vsako, bogato ali revno deželo, ki mora namenja-ti obrambi visok delež nacionalnega dohodka. Vendar ni mogoče preprosto videti v tem prvenstveni vzrok krize. Tudi za časa Naserja je bil vojaški proračun ogromen, pa je vendar Egipt uspel napredovati, četudi počasi, in ohranjati korak z določenim ritmom razvoja. Vzrok je treba torej iskati v sami družbi in v izbirah, ciljih, uresničevanih v zadnjih letih. Natančneje: v demontiranju naserjanskega ekonomskega sistema in v uvajanju mehanizmov svobodnega trga v Egipt kot bistvenih in odločilnih vzvodov ekonomskega razvoja.

Poglejmo tudi tu nekaj podatkov. Odkar se je Sadat odrekel temu, da bi naredil iz države (preko nacionalizacij) odločilen vzvod ekonomije in je opustil vsakršen program reforme zemljiške lastnine, hkrati pa restavriral stare lastninske pravice, je šlo za usmeritev k politiki „odpiranja“ (*infatih*). Poklicali so torej tuj kapital in delno nacionalnega (ki ga je Naser spodnesel) k vodenju egiptovskega razvoja. Spočetka so bili načrti veličastni. Govorilo se je o velikih industrijskih centrih vzdolž obale (od Rdečega morja do Sredozemlja), ki naj bi v povezavi z nafto in njeno predelavo dali egiptovski ekonomiji zagon brez precedensa. Rezultat je bil naslednji: sledeč svoji povsem spekulativni logiki se je tuj kapital-ki pa itak ni dotekal v kakih relevantnih količinah-usmeril k investicijam, ki so prinašale gotov in hiter profit: v turistični sektor (hoteli, restavracije, *nights*) banke, zavarovalniške družbe in predvsem v pomemben trgovski promet, katerega najpomembnejši del posrka črna borza. Štiri leta po sprejetju *infatih* se je Egipt znašel v položaju, ko ima samo dva vira, na katerih lahko gradi nek minimum akumulacije: turistični dotok in dohodki od sueškega kanala. Glede ostalega-od podeželja do mesta-se je razvoj ustavil. Da bi še bolj pritegnil kapital, so izvedli vrsto devalvacij egiptovskega funta (tako da bi zagotovili ustrezen izvoz profita), porušili so mostove z ugodnim trgov socialističnih držav (posebej za kmetijske proizvode) itd. Vse to pa je prineslo le porast denarne mase za 30% ob inflaciji, ki je postala skokovita, in zmanjšanju izvoza.

Družbene posledice so bile dramatične. Famosni petstoti paše Faruka (egiptovskega kralja, ki ga je vrgel Naser-op.prev.) so se vrnil v domovino in so pogosto spet dobili v last svojo zemljo, stara buržoazija, od katere je Naser zahteval nacionalni angažma, pa jo je zaradi njene nesposobnosti odpisal, se je spet pojavila na bregovih Nila. Pomnožile so se vrste tiste privilegirane tehnokracije vojaškega izvora, ki se je prebijala v ospredje že v samem naserjanskem sistemu, tem skupinam se je pridružila nova truma trgovcev in bogatašev, povezanih s vsakovrstnimi spekulativnimi investicijami: preprodajalci, oderuhi. To se ni zgodilo v Montecarlu ali Saint-Moritzu: silvestrovanje v lokalnu na Poti piramid je stalo 120 egiptovskih funtov, kar znaša desetmesečno plačo delavca. In niti eno mesto ni ostalo nezasedeno.

10krat pa je vračanje starin družbenih skupin in utrditev privilegijev nove, ki je izšla iz naserjanske izkušnje, naletelo na družbene nasprotnike, ki tega niso bili pripravljene pasivno prenašati. Dejstvo je, da je v petnajstih letih Naserjeve vladavine želatinast značaj egiptovske družbe začel izginjati. Izgradnja moderne nacionalne družbe, napor za izhod iz zaostalosti, začetna industrializacija, agrarna reforma so pripeljale na površje nove družbene skupine, med njimi dokaj številni delavski razred (več kot milijon delavcev) in kmečki sloj velike podjetnosti. Že v zadnjih letih naserizma se je začelo oblikovati globoko nasprotje interesov med temi novimi družbenimi subjekti in birokratsko-tehnokratskim slojem, ki si je znotraj planskega gospodarstva jemal kar precejšnje privilegije. Naser je dolgo posredoval v tej rastoči konfliktnosti, predvsem na liniji ponosne nacionalne osvoboditve, ki je imela za cilj ekonomsko neodvisnost Egipta. A doletela ga je smrt, in prav tedaj se je začelo obdobje družbenega življenja v Egiptu-sam je govoril o „tretji revoluciji“ - v katerem se ne bi smelo več zamegljevati ali arbitrirati dialektike družbenih skupin, ampak jo nasprotno izpostaviti in politično organizirati avtentično nacionalne sile, da bi se tako pojavili novi protagonisti novega skoka nacionalne revolucije.

Ni slučajno, da so demonstranti 19. januarja nosili table z napisom „Naser, zbudi se“. To ni bilo samo-še vedno globoko-čustvo, ki veže ljudstvo z umrlim *raisom*; šlo je, tako se mi zdi, za zavest o „tretji fazi“ zgodovine sodobnega Egipta, v kateri je socialna borba postala bistvena komponenta procesov nacionalne emancipacije. Kako konkretno dejstvo egiptovske stvarnosti je to, pa ne potrjuje le 19. januar, ampak tudi-in morda predvsem-velike stavke delavcev v Heluanu, Mehalli in Kubri (mesta strojne in tekstilne industrije) in množice drugih stavk, akcij, zahtev, ki so kljub ostri represiji značilne za zadnja leta egiptovskega življenja.

Po drugi strani pa ni slučaj, da v manifestacijah v teh dneh niso sodelovale samo revne množice, delavci, študentje. Rzvrstitev je mnogo širša in je zajela precejšnje sektorje družbenega sloja — lahko bi rekli naserjanskega izvora. Dejstvo, da je ne glede na različni družbeni položaj del tega sloja trdno ohranil idejo, da modernizacija Egipta, možnost njegovega razvoja, razrešitev egiptovskega nacionalnega vprašanja preko mehanizma resnega načrtovanja, trdnega vodenja ekonomije, ki naj tujo pomoč in intervencijo podredi svojim ciljem, in ne obratno. Tako je bilo celo naserjevsko krilo političnega establishmenta, četudi sploh ni bilo levo v svojih notranjih družbenih izbirah, odstranjeno z oblasti (spomnimo se zadnjega in senzacionalnega preloma s Hejkalom, zmernim predstavnikom naserizma, ki je ostal v vrhovih oblasti).

Danes je torej postavljena pod vprašaj in zamajana celota Sadatovih ekonomsko-političnih in družbenih odločitev, kar razkriva prisotnost notranje napetosti, ki je morda ostrejša, kot je bila — sicer dramatična — napetost, ki je vzniknila v preteklih dneh. To pa se mora odražati tudi v egiptovski zunanji politiki. Prepletanje je namreč v tem primeru neposredno, dejal bi fizično. Nov mednarodni položaj Egipta je bil namreč opredeljen tudi z angažiranjem in obljubo ameriške ekonomske pomoči, ki naj bi bila tako masovna, da bi odpravila težave. Nixon je na kairski turneji obljubil kar 2 milijardi \$, izplačljivih takoj. Tudi če odmislimo nikoli odločilen in zgolj konjunkturen značaj pomoči, ostane dejstvo, da te milijarde niso nikoli dospele. Dospeli niso niti kapitali velikih gospodarjev nafte, v kar so mnogi upali.

Sedaj je Sadat ukinił dekret o cenah, pozval je zmerne arabske države, naj dajo denar. Morda bo prišel, morda ne. V vsakem primeru pa je okvara znotraj egiptovske družbe tako globoka, da zahteva radikalno in globoko zdravilo. Sicer bo prišlo do nadaljnje nacionalne regresije in izgubljanja identitete — a že

danes je Egipt prepustil vlogo tečaja arabskega sveta, ki jo je vedno igral, drugim. Gotova je edino nestabilna prihodnost. To je nova stran, ki jo je odprl 19. januar.

Prevod in predgovor
I.V.

Georges Bataille: TEORIJA RELIGIJE

1) Nujnost, ki zahteva žrtvovanje. Princip žrtvovanja

Poljedelec in živinorejec odstopita del prve žetve ali glavo živine, da bi takó rastlino in žival, kot samega sebe, iztrgala svetu stvari.

Princip žrtvovanja¹ (sacrifice) je destrukcija. Čeprav gre včasih destrukcija do konca (n. pr. v holokavstvu), pa destrukcija, ki jo žrtvovanje hoče, ni izničenje. Stvar — in samo stvar — je tista, ki jo žrtvovanje hoče destruirati v žrtvi. Žrtvovanje razbije realno podrejenost žrtve objektu, žrtev iztrga koristnost² in jo izroči neinteligibilnemu, muhastemu svetu. Ko poklonjena žival stopi v krog, kjer jo bo svečenik zaklal, le-ta stopi iz sveta stvari — zaprtih v človekov resor in ki zanj hkrati niso nič, ki jih pozna od zunaj — v svet, ki mu je imanenten, *notranji*³ (intime), znan tako kot mu je v poltenem použitju znana ženska. S svoje strani ni več ločen od notranjosti kot je to bil v pokornosti delu. Predhodna ločenost sveta stvari in svečenika je nujna, da bi se povrnila notranjost, imanenca človeka in sveta, subjekta in objekta. Daritvenemu svečeniku je treba izvršiti žrtvovanje, da bi se ločil od sveta stvari, in žrtev ne bi mogla biti ločena od njega, če ne bi bil on že prej ločen od nje. Ko daruje, reče: „*Notranje* pripadam suverenemu svetu bogov in mitov, svetu nasilne in nepreračunljive darežljivosti, tako kot moja žena pripada mojim poželenjem. Žrtev, iztrgam te svetu, v katerem si lahko bivala edino zreducirana na stvar in nosila smisel, tuj tvoji notranji naravi. Kličem te spet v *notranjost* božanskega sveta, v globoko imanenco vsega, kar je.”

2) Trošenje in žrtvovanje

Moč, ki jo smrt ima nasploh, osvetljuje smisel žrtvovanja. Žrtvovanje učinkuje kot smrt v tem, da izgubljeno vrednost povrne s tem, da jo odstopi. Vendar smrt ni v nujni povezavi z žrtvovanjem; najbolj svečano žrtvovanje ni nujno krvavo. Žrtvovati ne pomeni ubijati, marveč odstopiti (abandonner) in podariti (doner). Ubijanje je zgolj ekspozicija nekega globokega smisla. Za žrtvovanje je važno, da se iz trajnega reda, kjer je vse trošenje sredstev podrejeno nujnosti trajanja, preide v nasilje brezpogojnega trošenja; važno je zapustiti svet realnih stvari, utemeljenih v dolgotrajnem dovrševanju, nikoli v trenutku — svet, ki ustvarja in konservira (ki ustvarja v dobiček trajne realnosti). Žrtvovanje je antiteza produkcije, izpeljane z vidika bodočnosti, je trošenje, ki je njegov edini interes trenutek sam. V tem smislu je torej žrtvovanje dar in odstopitev, vendar to, kar je podarjeno, za darovanca ne sme biti predmet shranitve: dar mora biti potrošen takoj. Šele od tu je razvidno, kaj pomeni

„žrtvovati božanstvu”, katerega posvečeno bistvo je primerljivo z ognjem. Žrtvovati pomeni dati tako kot se v peč da premog. A peč običajno ima neko koristnost in tej koristnosti je premog podrejen, medtem ko žrtvovanje dar odreši vsake koristnosti.

Smisel žrtvovanja je točno v tem, da se ne žrtvuje luksusnih, temveč *koristne* predmete. Če bi bil dar že prej destruiran, bi žrtvovanja ne bilo. Kajti če bi proizvodnemu delu takoj od začetka odvzeli koristnost, bi luksus to delo že destruiral, potratil bi ga v nečimrno glorio, v trenutku samem pa bi ga definitivno izgubil. Žrtvovati nek luksusen predmet bi pomenilo žrtvovati dvakrat isti predmet.

Tistega, kar ni bilo predhodno iztrgano imanenci, ni mogoče žrtvovati. Tistega, kar človeku ni nikoli pripadalo, ni bilo mogoče drugotno zaslužiti, udomačiti, zreducirati na stvar. Žrtvuje se predmete, ki bi mogli biti duhovi — tako n.pr. živali in rastlinske substance — ki pa so postali stvari in jih je zdaj treba vrniti imanenci, megleni sferi izgubljene notranjosti.

3) Individuum, tesnoba in žrtvovanje

Notranjost ni mogoče izraziti diskurzivno. Čezmejna nadutost, zloba, ki izbruhne skozi stisnjene zobe in potem joče; drsenje, ki ne ve, odkod prihaja in kam gre; strah, ki v črni temi prepeva na vse grlo; belooka bledica, otožna milina, pobesnelost in bruhanje....so že izmikanja.

V močnem pomenu besede je notranje to, kar izbruhne iz izostanka individualnosti; nepojmljiva blagozvočnost, reke, prazna jasnina neba: tudi to so definicije, ki jim bistveno uide.

Navedene izjave imajo nedoločno vrednost nedosegljivega, vendar pa v protipostavki artikulirane definicije zaradi drevos ne vidijo gozda, zaradi različne artikulacije ne vidijo artikuliranega.

Kljub temu se bom zatekel k artikulaciji.

Notranjost je, paradoksalno, nasilje in destrukcija, ker ni združljiva s pozicijo izoliranega individua. Če bi hoteli opisati individua, ki žrtvuje, bi ga definirali s tesnobo. Vendar je žrtvovanje tesnobno zato, ker je vanj umeščen individuum. Individuum se indentificira z žrtvijo v nenadnem gibu, ki ga izroči imanenci (notranjosti). Vendar pa asimilacija, zvezana na povratek imanence, ni osnovana nič manj na dejstvu, da je žrtev stvar, kot na samem žrtvovanju individua. Izolirani individuum je iste narave kot stvar, oz. bolje: tesnoba individua, da bi bila

njegova eksistenca trajna, izvorna iz integracije eksistence v svet stvari. Drugače rečeno: delo in strah pred smrtjo sta solidarna; prvi implicira stvar, in vice versa. Hkrati pa mu ni nujno delati, da bi do neke mere bil stvar strahu: človek je individualen v toliko, v kolikor ga njegova bojazen veže na rezultate dela. Toda človek ni — kot bi bilo mogoče misliti — stvar zato, ker se boji. Če ne bi bil individuum (stvar), ne bi poznal tesnobe; individuum je tisti, ki tesnobi daje hrano. Tesnoba se mu javlja, ko odgovarja na zahtevo stvari, javlja se mu, ko je svet stvari postavil svoje trajanje kot osnovni pogoj svoje vrednosti in svoje narave. Smrti se zboji brž, ko vstopi v gradnjo projektov, kar je red stvari. Smrt obrača red stvari v nered; red stvari je tisti, ki nas drži v rokah. Človek se boji notranjega reda, ki ni združljiv z redom stvari. Če ne bi bilo tako, ne bi bilo več žrtvovanja in tudi človečnosti ne. Notranji red se ne bi razodeval skozi destrukcijo individua in njegovo posvečeno tesnobo. V tem, da ne stoji na istem nivoju kot stvar, ogrožena v svoji naravi (v projektih, ki jo konstituirajo), marveč da gre preko nje, je notranjost — v drgetanju individua — sveta, posvečena in ovita v nimb tesnobe.

- 1 — Ne sme se pozabiti, da slovenskemu izrazu „žrtvovanje“ manjka semantična razsežnost svetega: žrtvovanje je treba hkrati razumeti kot posvečenje
- 2 — „Utilité“ se običajno prevaja kot koristnost, vendar je treba vedeti, da pri Batailleu predvsem pomeni *orodnost* (outil = orodje) — podobno kot pri Heideggru

Pripis:

Prevod je narejen po knjigi G. Bataille; *Theorie de la religion* (Gallimard 1973). Obsega tri paragrafe poglavja Žrtvovanje, slavlje in principi svetega sveta. Knjiga vzorno materialistično dialektično — na osnovi analize arhaične ekonomije — raziskuje genezo religije v agrarnih družbah in premestitve, ki so znotraj te geneze napotile h krščanskemu dualizmu. Za Bataillea je bistvo religije iskanje izgubljene notranjosti (intimnosti), njena usodna zmeta pa se je rodila, ko je žrtveno slavlje dobilo status „koristnih del“ oz. funkcijo projektiranja trajne realnosti. Tako se religija, omrežena v „jasni zavesti“ (osvobojeni meglenih notranjih vsebin) trudi, da bi v celoti postala samozavedanje, pri čemer pa je že predhodno izključila instanco telesa, materije. Zato je njen napor iluzoren, kajti zavedanje ni več možno drugače kot *operacija* (kot zrcaljenje), katere rezultat implicira *trajno realnost*. Bataille pač preprosto pokaže, da „izvor“ religije ni preprosto Kapital kot tak (kaj pa bi kapital brez svoje reprezentacije lahko bil drugega kot metafizična entiteta-substanca kritikov religije?). Krščanstvo, na katerega ponavadi meri kritika religije, že *predpostavlja* neko premestitev v dojemanju sveta (: profonacijo telesa) in šele ta odpre prostor hipertrofiji kapitala.

Četudi je točno, da so obstoječe religije „v službi kapitala“, pa je Bataille eden redkih (marksistov), ki se zavedajo, da za razumetje religije ne zadostuje redukcija religioznih razmerij na terminologijo kritike politične ekonomije, marveč da je potrebna tematizacija nekaterih pojmov, ki jih ponavadi gladko ignorirajo: erotizma, telesa, notranjosti, žrtvovanja, svetega, profanega, misticizma ipd. In Batailleja zgodovina marksizma ne pozna niti po imenu (prav tako kot literarna zgodovina ne).

prevod: Bojan Baskar

O ODNOSU TEORIJE IN PRAKSE V NOVINARSTVU

I.
Človek kot homo sapiens, kot bitje enotnosti miselnega /teoretskega/ in praktičnega, ne more *pred*-postavljati samo misli, da bi bival, ali same prakse, da bi mislil, temveč je lahko le v obeh /theoria, praxis/ zgodovinsko *tu*-prisoten. Poudarjanje prednosti teorije oz. misli je v zgodovini opazno že v antični grški /Aristotel/ in srednjeveški filozofiji, prednost prakse pa se poudarja v modernih naravoslovnih znanostih in novoveški filozofiji /Bacen, Descartes/. Vendar le teoretsko — praktična *tu*-prisotnost človeka izpostavlja oz. rekonstruira stvarnost, predpostavlja in omogoča prihodnost, kajti realizacija teoretskega oz. miselnega ni nikakršna sholastika ali religiozna dogma, temveč *praksa*, dialektično dejavno bivanje v zgodovini, „dejansko aktivno in predmetno ustvarjalno“ /Lukacs/. Človek konstituira teoretske — praktični odnos do sveta kot totalitete, ki ji tudi sam pripada. Ta človekova prisotnost v dialektičnem dogajanju, ki je istočasno dogajanje *vsega*, prisotnost zgodovine in v zgodovini — je torej „resnična produkcija“ /Marx/. „V praksi mora človek dokazati resnico, to je, dejanskost in moč, tostranskost svojega mišljenja. Spor o dejanskosti ali nedejanskosti mišljenja — ko je izolirano od prakse — je čisto sholastično vprašanje“.
MEID II, str. 357/. Praksa in teorija sta druga drugi in za drugo pogoj zgodovinskega dogajanja, kajti *materialistična dialektika* je prav tista oblika, v kateri revolucionarno gibanje najde svoj teoretski izraz, teoretsko vsebino, svoje metodološke osnove. Ta dialektika pa je lahko prisotna le *konkretno*, v revolucionarnem gibanju kot *revolucionarni praksi* in v teoriji, ki je imanentna in dejanski del te prakse. Kajti, „kakor z ekonomske akcije revolucionarnega razreda ne postane odvečna politična akcija, prav tako skupaj z ekonomsko in politično akcijo še ne postane odvečna duhovna akcija, marveč jo je potrebno teoretično in praktično dosledno uresničevati kot revolucionarno znanstveno kritiko in agitatorsko delo preden proletariat prevzame državno oblast, po prevzemu oblasti pa kot organizirano znanstveno delo in ideološko diktaturo“. /Karl KORSCH: Marksizem in filozofija, Komunist, Lj. 1970, str. 82./ Umetno *raz*-stavljanje *dialektične enotnosti* pripelje samo prakso ali samo teorijo v temne labirinte lastnih zmot in nezmožnosti, v katerih sta obsojeni na tavanje in iskanje nečesa, kar ni izven njiju, temveč je v njih samih. Tako uganka ostaja uganka, cilj pa enako oddaljen, kajti potovanje vsaksebi je capljanje na mestu.

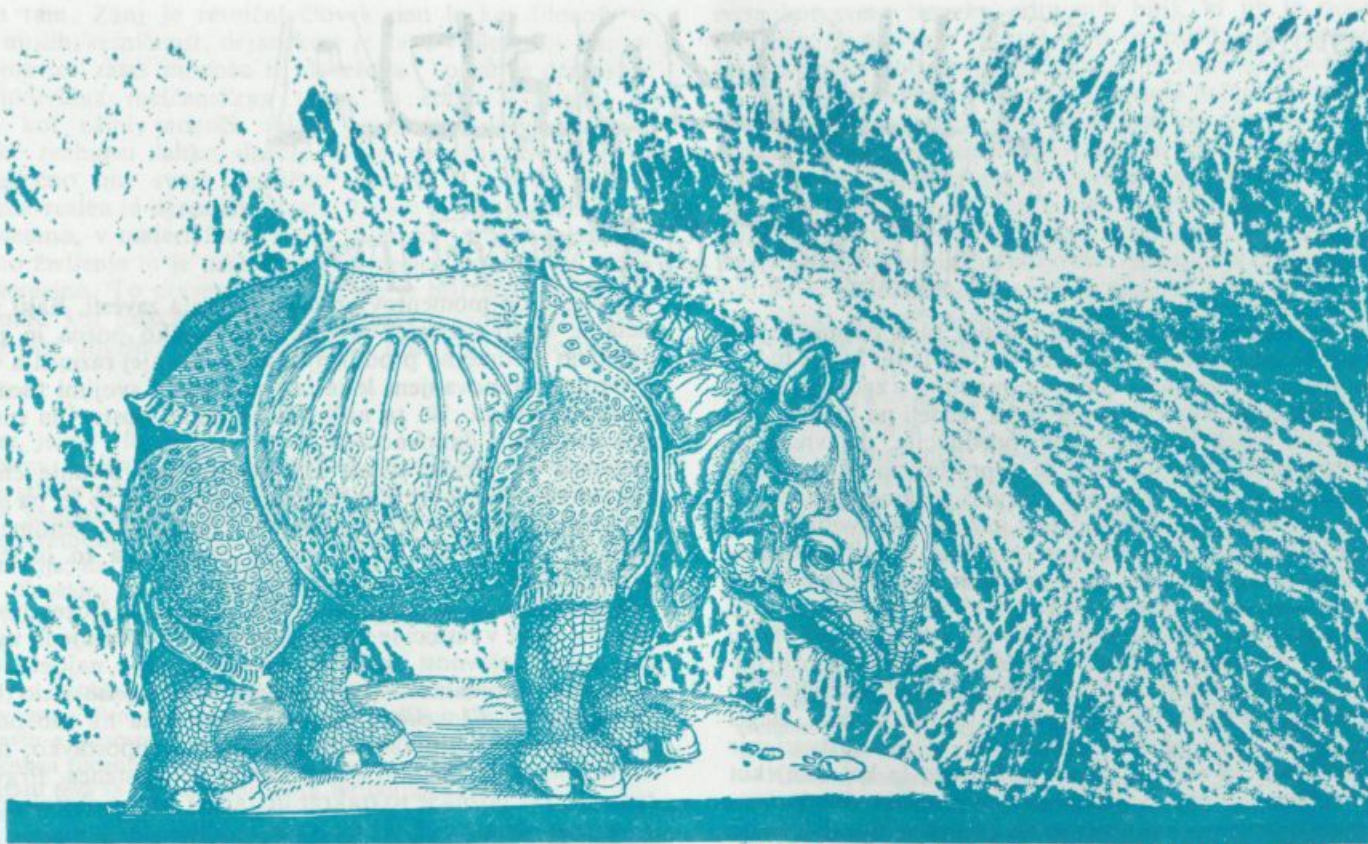
II.

V opredeljevanju pomenskosti prakse ali teorije oz. prakse in teorije, predstavlja novinarstvo nekakšno specifičnost. Na eni strani govorimo o novinarstvu le kot o eni od človekovih dejavnosti torej o dejavnosti, ki se ukvarja s pomembnim družbeno političnim delovanjem — *družbenim informiranjem*, na drugi strani pa poznamo tudi novinarstvo kot znanstveno disciplino. Povezanost med tema dvema poloma ene celote je malenkostna, da ne uporabim še hujših izrazov. Med njima zija praznina, ki jo *nezainteresiranost* enega in precejšnja *nemoč* drugega pola še poglobljata. /Opozarjam, da imam v mislih predvsem slovenski prostor/. Gre čisto preprosto za odklonilni odnos „novinarske prakse“ do „novinarske teorije“.

Znanstveno ovrednotenje in osmišljenje neke človekove dejavnosti nikakor ne more biti „teoretiziranje“ in „koketiranje z znanostjo“, ko pa vemo, da vsaka znanstvena, torej tudi teoretična dejavnost pomeni miselni izraz revolucionarnega procesa, stopnjevanje tega procesa. Prava teorija je zavest o praksi, ki teži po preoblikovanju sveta in ne more biti neka obrobna dejavnost /čisto mišljenje/, nekoristna in nepotrebna družbeni stvarnosti, katere del je tudi novinarstvo.

Teorija kot misel, kot kritika, ne utrjuje in ohranja tisto, kar je, ne predpisuje *tistega*, kar mora biti, temveč ga išče in kaže nanj. Teorija kot iminentni del revolucionarne praxis ne teži le k spreminjanju, k revolucioniranju mogočega, temveč tudi k odpiranju novih možnosti. Teorija in praksa sta mogoči v okviru institucionalnega, vendar le kot princip revolucionarnega bivanja, kot princip mišljenja totalitete v zgodovinskem toku. Teorija in praksa pa sta lahko tudi sužnji institucionalnosti zlasti, če njihov cilj ni prevladovanje nasprotij in je le institucija vse. Resnična kritika vsega obstoječega kot princip revolucionarnega bivanja, je humanistična vizija prihodnosti, ko bosta teorija in praksa *bit časa, bit osebnosti*. Teorija in praksa se morata razumeti kot bivanje v *enem*, kjer bo realizacija pomenila tudi samorealizacijo.

V iskanju vzrokov, ki ohranjajo status quo v odnosih med „novinarsko teorijo in prakso“ lahko vsak, malo manj površen

opazovalec hitro ugotovi, da pravzaprav ne gre za kratek stik, temveč za neko amorfno stanje *brez stika*, kar seveda povzroča dejanskost, ki se odraža in razsvetljuje v grotesknih položajih, v katerih se vsake toliko časa znajde znanstvena institucija. Milo rečeno — očita se ji nepoternost oz. nekoristnost, ali še bolj enostavno: osnovni namen in naloga Katedre za novinarstvo je izobraževanje novinarjev in prav ta namen in nalogo „novinarska praksa“ /novinarske hiše/ ne smatra za družbeno potrebno. Znanje, pridobljeno na fakulteti, se po mnenju zaposlenih novinarjev ne more s pridom uporabiti pri njihovem delu, kar bi lahko razumeli tudi kot trditev, da praksa in teorija nimata nič skupnega. Presenetljivo — še zlasti, ker gre za družbeno prakso in teorijo, novinar pa *mora* biti analitik in kritik, ne pa bolj ali manj pozoren, a kljub vsemu pasiven opazovalec družbenega dogajanja.

Diplomantom novinarstva, ki se zaposle v novinarskih hišah, se praviloma očita neobvladovanje novinarskega „obrtniškega“ znanja /pisanja vesti, poročil, člankov — skratka novinarskih žanrov po ustaljenih šablonah/ in to pomeni tudi že negacijo njihovih usposobljenosti, znanj in vedenj, ki naj bi jih pridobili med študijem na fakulteti. Za njih se s pričetkom poklicne kariere prične „ponovno“ /interno/ izobraževanje za novinarje, kakršne hoče novinarska hiša. Tu mi ne gre za odgovarjanje na vprašanje o tem, kaj je pomembnejše: *oblika* ali *vsebina*, ker se mi zdi, da se obeh kategorij ne more razdvajati. Dejstvo namreč je, da se pomembna vsebina lahko pojavi kot informacija le v neki določeni obliki in tako opravi svojo nalogo. Pomembnejše mora biti spoznanje, ne le „novinarske prakse“, temveč družbe v celoti, kako pomembno je poglobljeno, teoretično izobraževanje novinarjev v kritično misleče intelektualce in ne po liniji najmanjšega odpora umikajoče se in bežeče v varno in lagodno okrilje „obrtniško“ dovršenega znanja in delovanja. Prav tako obnašanje je značilno tudi za precejšen del samih študentov novinarstva, ki po prvih bežnih stikih s fakulteto in študijem hitro poiščejo primerne delodajalca, ki ga seveda najlaže najdejo v svojem štipenditorju. Prvi *konflikt* je tu, kajti delodajalec svojih honorarno zaposlenih novinarjev — študentov ne stimulira k poglobljenemu pridobivanju znanja, temveč jih po prestani preiskušnji brez diplome, torej *formalne* neusposobljene, redno zaposli. Vablivo za marsikoga. In vendar?

III. Oddaljenost ali bližina cilja

Novinarstvo kot znanstvena disciplina že eksistira in kljub vsem kratkoročnim poskusom, dokazati brezcilnost take dejavnosti, njegova eksistenca sploh ne more biti ogrožena, vsaj do takrat ne, ko bo postala vprašljiva tudi potrebnost tistega „praktične-

ga“ novinarstva. To novinarstvo naj še tako zatrjuje in na vse kriplje dokazuje nasprotno, a je življensko povezano s svojo znanstveno disciplino prav zaradi dejstva, ki ga samo ni sposobno za-zreti.

Odkar se človek zaveda samega sebe komunicira, vendar je danes razvoj te zgodovinske kategorije dosegel že neslutene razsežnosti. Razvoj množičnih medijev je z znanstveno in tehniško revolucijo postal praktično skoraj neobvladljiv, čeprav so „mass media“ *dejansko* samo to, v kar jih je poimenoval McLuhan: „človekovi podaljški“. In vendar je njihovo obvladovanje v sodobnem svetu nujno potrebno. Vse prej, kot nepomembno je vprašanje, kdo z množičnimi občili upravlja, v čigavih rokah je ta velikanska moč in v kakšne namene služijo. Tu se ne bi spuščal v podrobnejšo analizo moči, ki jo imajo v rokah lastniki oz. upravljalci množičnih medijev, omenim naj le, da je ravno komuniciranje lahko najbolj prefinjena in najmanj boleča, a zato tem hujša manipulacija s človekovo zavestjo, z njim samim.

Prišli smo v trenutek, ko lahko novinarsko znanost oz. znanost o novinarstvu, razširimo in preimenujemo v teorijo množičnih komunikacij — *komunikologijo*, ki samo kot kritična, nepozitivistična in nefunkcionalistična, na materialistični dialektiki temelječa znanost v proučevanju množičnih medijev in komunikacij lahko pokaže oz. najde tisto možnost in pot do nje, ki jo je v razvejanem spletu vseh družbenih dogajanj težko najti — dejansko objektivno, človeka vredno komuniciranje, kot eno bistvenih življenskih funkcij vsake družbe.

V tem zamotanem labirintu se mora novinarstvo kot *samo* praktična dejavnost nujno potopiti in utoniti, zato lahko svoje družbeno poslanstvo opravlja le kot celovitost — povezanost

svoje lastne metodologije.

Kakšna naj bo torej to celovito novinarstvo?

Svobodno in ne ujeto v svoje lastne omejenosti in nezmožnosti, kritično in ne kritikantsko, dinamično in ne okostenelo v svoji družbeni „pomembnosti“. To novinarstvo *mora* imeti intelektualne ambicije in nikakor ne sme nastopati s pozicij politike moči / „upravljanje“ z informacijami pomeni posedovanje moči/, temveč s pozicij argumentiranja. Skratka, novinarstvo kot ponovna vzpostavitev umetne razstavljenе dialektične enotnosti, ki mora premostiti, zaradi nezainteresiranosti in nemoči, nastale praznine med obema poloma ene celote.

FILOZOFIJA OSVETU IN FILOZOFIJA SVETA IV.

04

Tako smo v samem razmišljanju o odnosu med pojmovanjem filozofije pri Heglu in Marxovim pojmovanjem le-te, kakor tudi o dejanskem mestu, ki ga imata ti dve pojmovanji v zgodovinskem razvoju človekovega premišljevanja sveta, zadeli na dve, za oba misleca bistveni kategoriji: na pojem produkcije, dejavnosti in na pojem odtujitve. Pred Heglom se o produkciji ni pretirano razmišljalo. Kot takšna je (v)stopila v zavest posameznikov šele z osmišljanjem novega, kapitalističnega načina proizvodnje, t.j. skozi misel ekonomistov (predvsem) klasične politične ekonomije. Hegel pa je v resnici prvi, ki je problem produkcije postavil na filozofsko premišljen nivo, ki je produkcijo kot odnos med posameznikom in samostojno obstoječo naravo, ki se pri Heglu postavlja kot stvarje, kreativno vključil v svojo filozofsko koncepcijo. Ravno v tem vidi Marx enega od najpomembnejših prispevkov Heglove Fenomenologije duha filozofski misli. Hegel namreč pojmuje — če povemo z Marxom — samoustvarjanje človeka (pri čemer je seveda človek pojmovan le kot duh) kot proces. Ta proces je proces povnanjanja in odpravljanja tega povnanjenja, pri čemer Hegel sicer greši (a greši v skladu s svojo filozofsko predpostavko!), ko pojmuje opredmetenje kot razpredmetenje. Vendar je dojel bistvo produkcije in pojmuje predmetnega človeka kot rezultat njegovega lastnega dela /1/.

Tako Hegel kot Marx pri pojmovanju produkcije izhajata iz „moderne nacionalne ekonomije“. Vendar pa je med njima bistvena razlika. Hegel *stoji* na stališču politične ekonomije svojega časa, njegov pojem produkcije je produkcija, pojmovana v smislu nacionalnih ekonomov; ostaja torej v okvirih njihove misli. Marxovo stališče pa je stališče *kritike* politične ekonomije, ki pride do izraza ravno najbolj (in prvenstveno to) v *kritiki* njihovega pojmovanja produkcije.

Da „Hegel stoji na stališču moderne nacionalne ekonomije“, pomeni, da (sicer) produkcijo pojmuje kot bistvo človeka. Vendar „vidi le pozitivno stran dela“, t.j. produkcijo v obliki kot se mu kaže (—odtujeno delo); ne vidi pa njene negativne strani (—produkcija kot negacija obstoječe nečlovečnosti, kot nastajajoče človeško bivanje, produkcija kot odprava odtujitve). Produkcija je za posameznika nekaj zunanjega, zunaj njega bivajočega; skozi produkcijo šele nastaja kot človek, saj je delo za Hegla „za-sebe-nastajajoči človek znotraj povnanjenja“. V/pri produkciji je človek torej zunaj sebe, skupaj s produkcijo ni človek. V produkciji je zavest pripoznavajoča, ne pa pripoznana; zavest pripoznava, določa produkcijo in ne obratno, da bi produkcija določala bivanje zavesti. Tako se pri Heglu produkcija postavi samo kot sredstvo za to, da bi individuum postal človek za sebe, ne pa kot tisti generični, bistveni odnos posameznika do sveta, po katerem in v katerem je človek šele postavljen kot človek. Za Hegla tako človeka postavlja duh; človek je zanj postavljen kot človek šele v mislih s pomočjo misli in ne v dejavnem spreminjanju obstoječega sveta. Tako je produkcija, ki jo Hegel edino pozna in pripoznava, abstraktno duhovno delo, od že tako človeku odtujenega sveta odtujeno delo. Ta trditev lahko na prvi pogled izgleda vprašljiva, saj nas takoj spelje k vprašanju, kakšno delo pa je potem tisto delo, ki ga postavlja Hegel s hlapčevim delom kot edinim neposrednim predmetnim odnosom med individuom in naravo /2/; ali ni prav to delo konkretno predmetno delo delavca-individua? Odgovor je treba poiskati v Heglovem nacionalnoekonomskem stališču. Politična ekonomija sprejema delo kot dokončno dejstvo in kot svojo lastno prepostavko. V svoji klasični varianti (Smith, Ricardo) vé le, da delo ustvarja bogastvo in to spoznanje ji popolnoma zadostuje. Vse njene nadaljnje analize se začenejo iz tega *nekritično* sprejetega dejstva (kot tudi od marsikaterega drugega, npr. privatna lastnina, denar ipd.). Tako je pojem dela, produkcija vzet nereflektirano, a abstrahiran od oblike, v kateri se pojavlja, t.j. od konkretnih, zgodovinsko obstoječih pogojev ter družbeno-produkcijskih odnosov. Kot takšno, abstrahirano od realnega sveta, pa pojmuje produkcijo tudi Hegel. V skladu s svojo filozofsko koncepcijo pa pojmuje *takšno* produkcijo samo

kot enega od momentov procesa, gibanja zavesti. Kajti predmet dela je samo predmet zavesti. Hegel tako pozna in priznava resnično predmetno produkcijo, vendar o njej razmišlja v skladu s svojim pojmovanjem le-te ter v skladu s svojimi filozofskimi predpostavkami. Na ta način pa jo lahko postavi in sprejme le kot abstraktno duhovno delo.

Tako je za Hegla in za Marxa človeško bivanje človekova produkcija. Skozi vprašanje, kako produkcija to je, pa se pojavi bistvena razlika. Za Hegla je produkcija to samo fenomenološko (t.j. za zavest), za Marxa pa je produkcija to istočasno in primarno ontološko-antropološko (t.j. za sebe).

Hegel pravi, da je prava človeška eksistenca človekova dejavnost. Vendar v resnici le fenomenološko /3/ opisuje in ugotavlja človekovo dejavnost, kakršno faktično edino najdeva in to le najdeva zgodovinsko — to je, pozna le (odtujeno) delo (kot smo že ugotovili). Človekova dejavnost, zvedena na eno od njenih oblik, t.j. na svojo faktično in realno predpostavko, na samo (odtujeno) delo, je zanj prava človeška eksistenca. Prav zaradi tega pa, ker pozna le to (takrat in danes) realno obstoječo obliko človekove dejavnosti, ki po vseh značilnostih in manifestacijah očitno ni v skladu s človečnostjo (kar je za Hegla seveda duhovnost!), lahko trdi takoj po svoji ugotovitvi o naravi dejavnosti kot take, da le ta (hkrati) ni prava človeška eksistenca. Hegel pravi nekako tako, da je posameznik tisto, kar je po svojem dejanju/ dejavnosti, vendar pa v tem (aktu) v resnici ni postavljen kot duh, torej: ni on sam.

Tako se Hegel znajde v protislovju, saj hkrati trdi, da dejansko/resnično človeško bivanje ni resnično/dejansko bivanje človeka. Zato je zanj resnični, dejanski obstoječi človek nekaj drugega kot on sam.

Človekova dejavnost dobiva kot takšna karakter odtujenosti in v tej odtujenosti tudi vztraja. To je tisti začarani krog, iz katerega Hegel, kljub implicitno vsebovani kritiki takšne pozicije v njegovi misli, ne more uiti, izstopiti. V tem je vsa „skrivnost“ Heglove filozofsko-zgodovinske pozicije. Izhod iz tega začaranega kroga pa najde Marx, ko spozna, da je prisvajanje predmetnega sveta pretvarjanje človekovih bitnih moči v predmete okoli sebe in tako spreminjanje, počlovečevanje zunaj posameznika bivajoče narave. To povnanjanje bitnih človeških moči, to njihovo pretvarjanje v dejavnost(i), pa je le „pot proti pravi človeški resničnosti“, v človeško obstoječi človekov svet. Kajti tudi (odtujeno) delo je dejavnost, a še ni človeška dejavnost kot samodejavnost, kot (dejavnost za) človeški smisel. (Odtujeno) delo samo po sebi še ni človeška resničnost. V takšni obliki obstoječe je šele *možnost* človeškosti; edina resnična človeška možnost, ker brez dejavnosti ni niti te možnosti.

Ravno protislovna Heglova ugotovitev o tem, da po produkciji obstoječi posameznik hkrati je in ni resnično, dejansko obstoječi človek, je ob predpostavki odtujenega dela oz. ob spoznanju, za kakšno vrsto produkcije pri Heglu gre, še kako resnična. Ta razklanost posameznika, ta njegova dvopomenska, izključujoča se eksistenca je ravno resnica meščanskega individuuma kot delavca. Delavec je tisti, ki se v produkciji svojega življenja v kapitalski družbi počuti v delu osleparjen, za katerega je delo njegova poguba, smrt, usoda, kjer ni pri sebi, čeprav le skozi delo sploh lahko je (t.j. fizično eksistira) in ki se počuti doma v brezdelju; takrat, ko ne dela (in če lahko ne-dela), je sam svoj gospodar (in se za takšnega ima), gospod (kar je zanj človek), ker mu to (s pomočjo brezštevilnih pripomočkov, iznajdb tega kapitalnega sveta ustvarjeno in „obogateno“) brez-delje omogoči, da odmisli, abstrahira od tegob dejanskega sveta, ki so njegov delovni vsakdan in tako zaživi v svetu, ki ni dejanski svet, temveč le umeten svet pozabe — pijača, šport, kič, pornografija, tuja slava in uspeh — množična potrošnja oz. participacija na njej (ki je lahko spet idealna ali materialna). Seveda je takšna pomiritev le spočitev, počitek; to je idealno (in trenutno) pomirjenje, premirje med željenim (-idejo) in realnim, stvarnim. Heglovo stališče ni daleč od tu. Seveda ga je treba presojati v njegovem zgodovinskem času, glede na zgodovinske možnosti

takrat in tam. Zanj je resnični človek dan le kot filozof, v (lastnih) mislih; resničnost, dejanskost je dana v filozofiji. Samo tu je pomiritev zares mogoča in dosežena. To pa je dejanska resnica individua meščanskega sveta, ki edino v mislih, v filozofiji kot edini mogoči obliki in mediju prevladovanja nečloveške realnosti lahko doseže svojo resnično človeškost, svojo resnično bit, svojo resnično naravo. Tako je takšen posameznik realen in nerealen hkrati. Realen je sam za sebe le v mislih, idelano, v materialnem svetu, kjer živi svoje vsakdanje materialno življenje in je tako dejansko realen prav tu, pa trdi, da živi nerealno. To notranje protislovje je bistvena značilnost posameznika kot meščana. Tako je Hegel s svojo filozofsko mislijo izrekel dovršeno bit meščanskega individua in njegovega

OPOMBE:

1 — „Kar je na Heglovi Fenomenologiji in njenem končnem rezultatu — dialektiki negativnosti kot gibalnem in ustvarjalnem principu — velikega, je torej najprej to, da *pojmuje Hegel samoustvarjanje človeka kot proces*, opredmetovanje kot razpredmetovanje, kot povnanjevanje in odpravljanje tega povnanjevanja; da torej *dojema bistvo dela* in pojmuje predmetnega človeka, resničnega, ker dejanskega človeka, kot *rezultat njegovega lastnega dela*.” (MEID I, str. 379; podčrtal ZP).

2 — Gre za problem dialektike gospodarja in hlapca, ki ga Hegel obravnava v Fenomenologiji duha v oddelku o samozavedanju, v poglavju o samostojni in nesamostojni zavesti. Ti deli navedenega Heglovega filozofskega dela nosijo v sebi tako pomembne misli, da je zaradi tega in zaradi ilustriranja ter boljšega razumevanja zapisanih trditve vredno navesti nekaj odlomkov.

„Gospodar stoji prav tako s posredovanjem sužnja v zvezi s stvarjo; suženj, kot samozavedanje nasploh, se nanaša na stvar prav tako negativno in jo ukinja; vendar pa je ta zanj istočasno samostojna in zaradi tega ni v stanju, da ji s svojim negiranjem pride do konca tako, da bi jo uničil oziroma *on jo sam obdeluje*. Nasprotno pa postaja za gospodarja s pomočjo tega posredovanja neposreden odnos kot čista negacija te stvari, oziroma *uživanje*.” (Hegel: Fenomenologija duha, BIGZ — Kultura, Beograd 1974, str. 116; podčrtal ZP).

„Vendar, suženjstvo je samozavedanje, in je sedaj potrebno pogledati, kaj je po sebi in za sebe. Predvsem je *za suženjstvo gospodar bistvo*; glede na to je samostojna, za sebe bivajoča zavest njegova resnica, ki pa se za njega še ne nahaja v njem /samem/ ... Vendar, *z delom* ta zavest prihaja sama k sebi ... Delo predstavlja obrzdano slo, zaustavljeno izginjanje oziroma delo

sveta kot sveta človeku odtujenih bitij, ki jih ta posameznik sprejema in potrjuje v svoji dani realnosti, odtujenosti ter jih tako priznava kot svoj edini mogoči in resnični človeški odnos. Ta bit meščanskega sveta (lahko) postaja dejanska in resnična le *v dejavnosti kot mišljenju*; v dejavnosti kot abstrakciji od dejanske človekove predmetne dejavnosti, ki kot takšna edina nosi v sebi možnost revolucionarne spremembe obstoječega (sveta). V tej dejavnosti kot mišljenju se ne more tako dogoditi nič drugega, kot da se skozi idealno kritiko ne-umnega sveta vedno znova (idealno) negira in ponovno vzpostavlja obstoječi odtujeni svet ter se ga (na koncu) zaradi te njegove „zakovitosti“ sprejme kot edino (mogočo) resnico, kot večnega, usojenega. Takšna dejavnost je tudi Heglova dejavnost.

o blikuje. Negativni odnos do predmeta se pretvarja v njegovo formo in v nekaj, kar traja; ker ravno za tistega, ki dela, predmet samostojnost. Ta negativna sredina oziroma *to delovanje*, ki se sestoji iz formiranja je hkrati *posameznost zavesti oziroma njena čista bit za sebe*, ki potem v delu izstopa iz nje in vstopa v element trajanja; torej, delovna zavest s pomočjo tega prihaja do zapažanja samostojne biti kot same sebe.” (Hegel: Fenomenologija duha, BIGZ — Kultura, Beograd 1974, str. 117/118; podčrtal ZP).

„Ker, v oblikovanju stvari zavesti lastna negativnost, njena bit za sebe, postaja za njo predmet sam tako, da ona ukinja nasprotno formo, ki obstaja posamezno. Vendar, *to predmetno negativno je ravno tista tuja bistvenost*, pred katero je drhtela. Zdaj pa *ruši to tuje negativno*, postavlja sama sebe kot eno takšno negativno v element trajanja (obstajanja) in ... /tako/ prihaja do zavesti, da je ona sama po sebi in za sebe.” (Hegel: Fenomenologija duha, BIGZ — Kultura, Beograd 1974, str. 119; podčrtal ZP).

Torej vztrajno nastopa in tudi o(b)stane le (kot) sužnjeva zavest, ki se dviga do zavedanja same sebe in s tem svojih odnosov do ostalih momentov tega sveta, ki tudi na najvišji stopnji — v samozavedanju — ostane le znotraj same sebe. Delo je sužnju le sredstvo, da lahko sploh doseže to stopnjo zavedanja, a tudi nič več. Svet ostaja zaradi tega tak kot je (bil) in spremeni ga lahko šele konkretna akcija, sestop (ven) iz v ogradi lastne zavesti zaprtega meditiranja, udejanjeno samozavedanje.

3 — kot se pojavlja

3 — Kot je razvidno, termin „notranjost“ v tekstu ni uporabljen v udomačenem pomenu subjektive notranjosti, ampak notranjosti kot pre-subjektive, predindividualne notranjosti, kot „imanence vsega, kar je“, kot bližine brez vsake možne distance, kot „intimnosti“ — skratka: materialistično.

Mladen Svarc

OSEBNA ODGOVORNOST, KRITIKA IN SAMOKRITIKA

1. Problem osebne odgovornosti je povezan z družbenim sistemom in njegovo organizacijo. Od kod torej tendenca, da se posameznik skriva za kolektivno odgovornostjo, za samoupravne organe, komiteje, posvetovanja, razne resolucije? Namesto klasičnega birokratskega tipa hierarhijske odgovornosti in kritike (glej Kidričevo kritiko „biciklizma“), dobivamo nov odnos do problema odgovornosti posameznika, namreč prostovoljno zakrivanje pod splošno sprejete kriterije.
2. Čeprav je osebna odgovornost nujna kategorija za delovanje kakršnega koli sistema, dobivamo novo vrsto kritike, kritiko pojavov. Tu nastopi bojazen, da bi kritika ljudi bila že sama po sebi nenačeljen boj za oblast in položaj. V bistvu pa se s tem absolutno in enkrat za vselej obvarujejo odgovornosti tisti, ki so že na položajih. Namesto birokratskega obnašanja posameznika dobimo kritiko neidentificiranih birokratskih sil; na čelu te kritike je seveda administrativni aparat sam, saj lahko ostane neprizadet.
3. Takoimenovana družbena kritika, torej kritično izražanje delovnih ljudi in kritična dejavnost družbenopolitičnih organov in organizacij, predstavlja neko nevtralnno ugotavljanje pojavov, ne omogoča pa nekega realnega pritiska, ki bi pripeljal k razrešitvi nastalih problemov. Obstanemo že pri ugotavljanju le-teh in ugotavljamo jih vsi. To je v osnovi birokratska pozicija, saj predpostavlja enotnost delovnih ljudi in administrativnega aparata.
4. Kritizirati pojave in tendence, in to takoj, je contradictio in adiecto, saj je treba kritizirati tudi njihove konkretne nosilce, tako socialne nosilce kot tudi posameznike kot predstavnike le-teh. Ni abstraktnih pojavov. Kritika mora biti boj mnenj, ne pa policijsko zasliševanje, kjer eden kritizira, drugi pa priznava in si izreka samokritiko. S tako kritiko ne pomagamo nikomur, tudi če mu je potem zaradi izrečene samokritike prihranjeno izobčenje.
5. Kritiki ne smemo očitati enostranosti. Tak očitek je samozavarovanje tistih, ki bi lahko bili kritizirani. Če rečemo, da je ta in ta kritika enostranska, je to poskus onemogočanja kritike. Lažna je tista dialektika, ki poskuša dokazati,

da se kritika, ki se ukvarja s posamičnimi pojavi, pri tem pa ne upošteva ne celote razvojnih tokov ne objektivno danih zgodovinskih in materialnih okoliščin in razmerja moči družbenih sil, nahaja na stranpoti in da je slepa. S tako kvazidialektiko se kritiki poskuša pripisati reakcionarnost in destruktivnost in seveda ohraniti razmerje družbenih sil v korist konzerviranja teh in takih razmerij. Smo za konkretno kritiko.

6. Zahteva po razlagi pravih vzrokov ob hkratnem vztrajanju na abstraktni kritiki pojavov in na nedotakljivosti razmerij družbenih sil pomeni prikrito željo po posedovanju vsakršnih vzrokov, tudi vzrokov za kritiko. To pa je centristična pozicija, saj bi hkrati rada ohranila razmerja družbenih sil in jih kritizirala in spreminjala. In čeprav je taka pozicija čisti idealizem, saj bi hkrati želela ukiniti in apologetiko in konkretno kritiko, ta pozicija ima trdne korenine v družbeni stvarnosti in ne predstavlja nikakršne politične naive.
7. Nenehna samokritika vseh je idealno stanje, ki je teoretično združljiva s pozivom po kritiki pojavov, samo pojavov in nikoli ljudi. V praksi pa je ta nenehna samokritika možna le, če je inicirana od zgoraj. Tako pridobimo ob političnem realizmu, torej ob razmerjih družbenih sil, še časovno primernost. Kdor kritizira predčasno, je torej neprilagojen, ali pa nevaren sovražni element, ki kaže težnjo po individualni iniciativi. V odnosih, ko je edini pluralizem pluralizem institucij in pluralizem birokratskih in tehnomenadžerskih klik, je želja po normalnih razmerah na področju kritike za le-te, že nevarnost organiziranja opozicije.
8. Zahteva po dobronamerni kritiki je isto, kot če bi zahtevali apologetski odnos. Kritika ni nikoli dobronamerna, kritika je analiza. Nobena stvar ni samo pozitivna ali samo negativna. Kritika ne more samo rušiti, saj hkrati tudi gradi. Kritika, ki je destruktivna, je že v svoji osnovi apologetski destruktivna. Zahteva po dobronamernosti kritike je nezdružljiva s samo zahtevo po kritiki, saj ji postavlja limito, ki jo kot kritiko v naprej zadušil.

Jazz plošča iz domačih logov

Pred kratkim je izšla prva slovenska jazz plošča, ki je res vredna tega imena: album saksofonista Toneta Janše s kvartetom. Če odmislimo bridko spoznanje, da je ravno ta plošča prvi resni produkt, ki je izrasel, iz, vsaj po izvoru enega (samega) glasbenika na njej sodeč, domače jazzovske njive ter da je prvi poskus kakšne jugoslovanske diskografske institucije v dokumentiranju aktualnega, sedaj se dogajajočega na tem področju, se tudi z izidom tega albuma ni zgodilo nič pretresljivega. Plošča je indikator stanja, ki je popolnoma normalno glede na mesto, ki ga jazz-orientirana glasba zavzema znotraj celotne jugoslovanske glasbete-ga stanja tudi najboljši, za jugoslovanske razmere že kar briljantni dosežki ostajajo objektivno gledano popolnoma povprečni ter da sledijo razvoju (jazz) glasbe v svetu vsaj s petnajst do dvajsetletno zamudo. Tako ostaja tudi glasba, ki jo je Janša posnel za svoj album, dobro izvedena glasba, glasba, ki se jo dá poslušati, ki pa celo v naš prostor ne prinaša nič bistveno novega, še-ne-slišanege; razen morda za odtenek bolj profesionalen, kar naj pomeni bolj domišljen in dograjen pristop, bolj izdelano izvedbo. Janša ostaja slej ko prej soliden, rutiniran glasbenik, ki je svoje kreativne možnosti tesno povezal s coltraneovsko tradicijo; celo tako tesno, da včasih že kar preveč spominja na mojstra. (Vendar brez nevarnosti, da bi ju zamenjali!) Pa tudi, ko ne bi bilo vseh teh, vsekakor pozitivnih karakteristik tega albuma, bi bilo že dejstvo, da so vse posnete kompozicije avtorsko delo, t. j. izpod peresa samega Janše, dovolj razveseljivo.

Ima pa ta album še drugo, neglasbeno plat, ki pa je vredna posebne graje; ker postaja (tudi) v zvezi z albumom prezentirani način že kar stalna praksa, ki spremlja različna (jazz) glasbena dogajanja. To ne velja toliko za ovitek albuma, ki je sicer prav tako označen z določeno, za slovenske razmere zelo specifično neinventivnostjo: povsem tradicionalna, idejno kar ubožna organizacija prostora ter izbor vizualnih rešitev. Pomembnejše se nam zdi tisto, kar spada nekje v domeno glasbene kritike oz. refleksije: to je spremna beseda. Slej ko prej bo potrebno spoznati, da je za kakršen koli napredek na tem področju potrebno zapustiti pozicijo golega ljubiteljstva in se resneje lotiti posla. Govoriti skozi ves dolgi stolpec o glasbi in o njej popolnoma nič uporabnega, njo samo zadevajočega povedati ter mimogrede natrobiti še cel niz dvomljivih ali celo povsem neprebavljivih, nevzdržnih trditev, je tipičen produkt takšne pozicije. In J. Gregorc eklatanten primerek takšnega načina pisanja. Tako miselno borne in glasbo dejansko ignorirajoče spremne besede celo ta plošča ni zaslužila.

zp

TRIBUNA – ŠTUDENSKI LIST

IZDAJA UNIVERZITETNA KONFERENCA ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE

UREDNIŠTVO: 61000 LJUBLJANA, TRG OSVOBODITVE 1/II SOBA 86, TEL.: 21-280

URADNE URE VSAK DAN OD 10-12h

TISKA TISKARNA ŠTUDENSKI SERVIS

LETNA NAROČNINA 40,00 DIN; POŠTINA PLAČANA V GOTOVINI;

ROKOPISOV NE VRAČAMO

OPROŠČENI PROMETNEGA DAVKA NA PROMET PO PRISTOJNEM SKLEPU ŠT.: 421-1/70 OD 22.

JANUARJA 1973.

UREDNIŠTVO: ALEŠ ERJAVEC (kultura), BOJAN PIRIH (odgovorni urednik), JANJA KLASINC

(informatika), RISTO PEJOV (tehnični urednik), SREČO KIRN (teorija), SREČO PAPIČ (likovni urednik),

SREČO ZAJC (glavni urednik), VESNA BELAK (lektura, korektura)

ZAČASNO VLOGO IZDAJATELJSKEGA SVETA OPRAVLJA PREDSEDSTVO UNIVERZITETNE

KONFERENCE ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE.

KAJ NAM PRINAŠA NOVEGA PREDVPIS?

V razpisu in pozivu k prijavi za vpis v prvi letnik, ki sta ga objavili Univerza v Ljubljani in Univerza v Mariboru, lahko preberemo nekaj zelo lepih deklarativnih fraz, na primer:

„Visokošolsko dejavnost kot sestavni del vzgojno-izobraževalne dejavnosti moramo odločno usmeriti k izobraževanju za delo in ob delu.”

„Pri vključevanju v visokošolsko izobraževanje bomo postopoma uveljavili načelo, da se v to izobraževanje praviloma vključujejo tisti, ki so že bili vključeni v delovni proces, oziroma jih usmerijo v študij organizacije združenega dela.”

Taki lepi stavki se vrste še naprej, dokler ne pridemo do jedra zadeve:

„S predhodnim razpisom in prijavo želimo evidentirati vse kandidate za študij na posameznih smereh visokega šolstva, na tej osnovi pa, v aktivnem sodelovanju z združenim delom usklajevati želje kandidatov z družbeno ugotovljenimi potrebami po strokovnjakih in kadrovskimi in materialnimi možnostmi visokošolskih organizacij ter sprejeti potrebne ukrepe za pospeševanje ali omejevanje vpisa na posamezne študijske smeri.”

Dalje univerzi pozivata vse razpisnike štipendij, da sodelujejo z visokošolskimi organizacijami pri opredeljevanju potreb in da razpišejo proste štipendije najkasneje v mesecu maju.

Za kaj pravzaprav gre?

1) Sedanje stanje družbenega dogovarjanja ne ustreza potrebam in željam tistih, ki se med seboj dogovarjajo. V tem primeru univerzi v Ljubljani in v Mariboru iščeta skupni jezik z uporabniki njunih „storitev”, s tistimi, ki bodo, ali naj bi zaposlili sveže diplomirane „strokovnjake”, uporabniki pa udrihajo po visokem šolstvu, da ne usposablja dovolj in pravilno usmerjenih strokovnjakov, ki bi bili „konvertibilni” ali uporabni.

2) Pozitivno dejstvo je, da se fakultete hočejo zavarovati pred obleganjem znanja željnih maturantov. Seveda je ukrep, ki ga bodo uporabile, znan. Potrebno je izvedeti, koliko brucov se namerava vpisati na posamezno fakulteto,

kar bo razvidno iz predpisa. Potem se bodo te predpisne številke primerjale s prostorskimi, finančnimi, predavateljskimi in drugimi zmožnostmi fakultet in s številom razpisanih štipendij za posamezne smeri. Če bo kandidatov preveč, bodo nastopili sprejemni izpiti, potrdila o moralno-politični neoporečnosti, priporočila, učni uspeh in tako naprej.

3) Razpisniki štipendij naj bi pokazali, koliko in kakšne kadre rabijo. Nekdo na univerzi bo te razpise seveda spremljal v časopisju in sešteval razpisane štipendije. Kdo bo to in kako bo to storil, ne vemo. Saj niti Zavod za zaposlovanje in komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju v občinah nimajo o tem popolnih podatkov.

4) Perspektive: po kratkotrajni zmešnjavi, ki bo nastopila po predpisu, se bo stanje toliko normaliziralo, da bo vse teklo po starem, kot je že v navadi. Ker ukrepamo le s tistimi vzvodi, ki jih že imamo, se zna zgoditi, da bomo ostali le pri deklarativnih pozivih k sodelovanju. Zna pa se zgoditi, da bodo univerzi in uporabniki njenih uslug, to je zaposlovalci diplomantov, ustanovili novo „Samoupravno interesno skupnost za usmerjanje v visokošolski študij“, ki bo rahitično pričela z delom približno ob istem času, ko bo prenovljen Ljubljanski grad, v katerem bo takrat skupščina mesta. (Letnica te prenove se vsako leto redno premika v poznejšo prihodnost.)

5) Ko bodo deklaracije postale resničnost, bo izvršena tudi reforma viso-

kega šolstva. To bo povezano z združenim delom organsko, ne le na papirju. Prvi koraki v tej smeri so resni in vredni vse hvale. Manjka metodičnosti, izdelanega programa, usklajenosti, sintetičnosti itd., torej stvari, s katerimi bi morala Univerza seznanjati študente. Ali je korak iz teorije v prakso tako težak, ali pa je teh vrlin zmanjkalo, ker so bile vse posredovane študentom, tega ne vemo.

In še resno opozorilo bodočim brucem:
Predpisno prijavo pošljite do 25. marca na Center za razvoj univerze, 61001 Ljubljana, pp 524. Če tega ne storite, boste imeli resne težave z vpisom na katero koli fakulteto ali visoko šolo.

Jugovič

živahnost

(PZE za filozofijo na FF)

Na oddelku za filozofijo ljubljanske Filozofske fakultete je v zadnjih treh, štirih mesecih zapaziti kar neverjetno migotanje. Študentje tega oddelka so se očitno prebudili iz nekajletnega mrtvila in zdaj na vse strani praznijo arzenal v tem času nakopičenih idej. Ta kritično-delovni ogenj je že do sedaj marsikaj konkretnega porodil, sami študentje pa si obetajo še precej več.

Prvi objekt te dejavnosti je bil in je še vedno sam pedagoški proces na oddelku. Poglavitno nezadovoljstvo je privrelo iz neuresničenega pričakovanja, da bo vedno večji poudarek na seminarskem delu, ki je prav na tem oddelku za resnično produktivni študij nujen predpogoj, pomenil revitalizacijo pedagoškega in znanstvenega dela ter s tem občutno izboljšanje strokovnega in študijskega položaja samih študentov. Vendar je ta prevladujoči delež seminarskega dela ostajal le formalen, le vpisan v urnik, seminarji pa se niso v ničemer razlikovali od predavanj; razen morda v izjemnih primerih tako, da je namesto predavatelja predaval (beri: bral referat) kak študent. Impulz nezadovoljstva s takšnim stanjem je šel v dve smeri. Ena smer je pomenila organizacijo paralelnih seminarjev z namenom, da bi se na njih prakticirala drugačna organizacija seminarskega dela, temelječega na konstantni in kontinuirani participaciji vsakega študenta na tem delu ter, da bi se obravnavale teme oz. pristopi k samim problematikam, ki niso našle svojega mesta znotraj študijskih programov. Koraki v drugi smeri pa so se nanašali na reorganizacijo seminarjev znotraj tekočega pedagoškega procesa. V zvezi s tem se je zvrstilo kar nekaj srečanj in sestankov med samimi študenti, pa tudi le-teh s profesorji. Tudi proizvodi te dejavnosti so že vidni. Poleg tega, da **začenjajo** seminarji dobivati bistveno drugačno

podobo in s tem sploh opravičujejo legitimost svojega naziva (razen ene izjeme), so zastavljeni tudi tako, da bodo olajšali študentom opravljanje njihovih študijskih obveznosti, saj bo vsak študent lahko na določen način opravil ustrezne izpite že med potekom samega seminarja.

Sploh pa so študenti samo revitalizacijo življenja na oddelku ter s tem aktivizacijo tako študentov kot profesorjev zastavili dosti širše. Ena od komponent, ki kažejo, da jim ne gre le za ozkosindikalistične interese, je raziskovanje organizacije prostora v kontekstu intenziviranja študijskega procesa ter oblikovanja novih odnosov predvsem na relaciji slušatelj — predavatelj. Za začetek je akcija zastavljena v smeri odprave katedra kot oltarja učenosti, odprave delitve prostora na predavateljevega in tistega, namenjenega študentom, v destrukcijo klasične razredne organizacije prostora. Žal je ta iniciativa poleg podpore pedagogov naletela na globoko zakoreninjeno nerazumevanje med nekaterimi študenti, ki izvira iz njihove reakcionarno-traditionalistične miselnosti ter nekritičnega pristajanja na delitev vlog in konstantnost odnosov. Ta skupinica le delno identificiranih osebkov konstantno sabotira poskuse in tako onemogoča, da bi ta akcija v praksi pokazala, kolikšna je njena vrednost.

Drugi globalnejši poseg pa deluje v smeri izgradnje celovitega sistema informiranja na oddelku. Ti naporji imajo svoje izhodiščne točke za zdaj v dveh oglasnih deskah, od katerih je ena nameščena v sami predavalnici, materializirajo pa se tudi ideje o lastnem oddelčnem biltenu ter o stenah predavalnice kot potencialnem informacijskem mediju.

Za vse te akcije na oddelku bi bila seveda potrebna organizirana sila, ki bi koordinirala delo in usmerjala energijo študentov v plodne vode. Takšna sila pa do pred kratkim na oddelku praktično ni obstajala, saj je bil aktiv ZSMS le formalna institucija, poosebljena v enem individuumu, ki pa tako ali tako ni deloval na oddelku in ni bil povezan s študenti na njem, ampak ga je le „predstavljaj“ v predsedstvu osnovne organizacije na fakulteti. Tako je bil v tem šolskem letu ustanovljen iniciativni odbor, ki naj bi proučil razmere na oddelku in v skladu z njimi obnovil aktiv ZSMS. Da pa ne bi ponavljali starih napak in bi bil aktiv spet le reprezentančni primerek forumaštva oz. mrtva črka na papirju, je ta odbor izbral drugo taktiko: skozi samo aktivnost študentov se naj ustvarijo pogoji, v katerih bo ustanovitev aktiva postala imperativ, potreba. Do tedaj pa bo odbor deloval skupaj z ostalimi zainteresiranimi študenti kot koordinator. Ta taktika se je izkazala kot globoko domišljena in dejavna, saj so že nastale takšne razmere, ko je velik del aktivnih študentov začutil potrebo po bolj organiziranem delovanju. Tako je zdaj iniciativni odbor pred realno nalogo ponovnega konstituiranja aktiva na oddelku ter pred odgovorno nalogo sprejema novih članov v ZSMS, ki bodo s svojim plodnim delom omogočili, da bo aktiv opravičil svoj obstoj.